

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 335
Субота, 31 мај 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ПСТ! РАЊЕНИ СТРАНАЦ СЕ ПОКРЕНУО!

ОХ... МОЈА ГЛАВА... ГОРИ...

DAN BARRY 7-3

ПОМОК! БИЛЕ, ГДЕ СИ... ГДЕ СИ... ХЕЛЕНА, ТИ!

ПСТ... ПОЛАКО, СТРАНЦЕ! ВИ СТЕ БОЛЕСНИ... ВЕОМА БОЛЕСНИ!

ОХ... ГЛАВА... ИЗГОРЕКЕ МИ ГЛАВА... ГОРИ...

АРМОНЕ, СИНЕ! ДОНЕСИ ХЛАДНЕ ВОДЕ! БРЗО!

ДА МАЈКО...

ТВОЈИ ОБЛОЗИ СУ МУ ПОМОГЛИ! ИЗГЛЕДА ДА ВИШЕ НЕ ГОРИ!

ДА! ТРИ ДАНА СЕ БОРИО СА СМРКУ... А САД ЈЕ ДОШАО СЕБИ!

БИЛЕ! БИЛЕ!

DAN BARRY 7-4

НАЈЗАД! ХВАЛА ГОСПОДРУ СВИХ ЗВЕЗДА! ДОШЛИ СТЕ СВЕСТИ!

КО СТЕ ВИ?

МОЈЕ ИМЕ ЈЕ НАКИМА, ПРИЈАТЕЉУ! ИМАЛИ СТЕ ЈАКУ ГРОЗНИЦУ!

ХВАЛА ВАМ, НАКИМА...

ДРУГУЈЕМ ВАМ ЖИВОТ, НАКИМА! ДА СМО НА ЗЕМЉИ... ЗНАО БИХ КАКО ДА ВАМ СЕ ОДУЖИМ!

ЕВО ВАМ МАЛО ХЛЕБА И СВЕЖЕ ВОДЕ! ЖАО МИ ЈЕ ШТО НЕМАМ НИЧЕГ ДРУГОГ ДА ВАМ ПОНУДИМ... АЛИ, ЗЕМЉА ЗОРАН НИЈЕ БОГАТА!

ОХ! СЕТИО САМ СЕ ЧИМЕ МОГУ БАР МАЛО ДА ВАМ СЕ ОДУЖИМ... КОНЦЕНТРИСАНА ХРАНА! НАКИМА, ДАЈТЕ БАКРАЧ ВОДЕ!

ЕВО... ЈЕДНА ПИЛУЛА... ПЕТНАЕСТ ЛИТАРА МЛЕКА!

ОХ! ОН ЈЕ ПРЕТВОРИО ВОДУ У МЛЕКО!

АРМОНЕ, ЈЕСИ ЛИ ВИДЕО?

МАЈКО, ОВАК ОВАК ЈЕ ЧУДОТВОРАЦ!

МЛЕКО... ХЛЕБ! ВИ СТЕ ОД ВОДЕ СТВОРИЛИ ХРАНУ! ХВАЛА ГОСПОДАРУ ЗВЕЗДА КОЈИ ВАС ЈЕ ОВАМО ПОГЛАО!

АЛИ ТО НИДУ ЧУДА, НАКИМА! СЕКАЈТЕ... ЈЕ ЛИ ТО АРМОН ПЛАЧЕ?

ДА! ОПЕТ СУ ГА СПОПАЛИ БОЛОВИ! НОГЕ СУ МУ ОДУЗЕТЕ!

МАЈКО! МОЈ ВРАТ... ТОЛИКО МЕ БОЛИ!

ВРАТ! ПА ТО ИЗГЛЕДА КАО ПАРАЛИЗА!

Copyright © 1953, King Features Syndicate, Inc. - World rights reserved.

ИЗ ПОСТАВЕ СВОГ ОДЕЛА, ПЕНИНГТОН ЈЕ ИЗВУКАО ЈОШ ЈЕДНО "ЧУДО"...

НАДЕ НЕМА МНОГО... АЛИ, КОРТИЦИЛИН МУ НЕ МОЖЕ ШКОДИТИ!

НЕ БОЈ СЕ, АРМОНЕ! НЕКЕ ТЕ БОЛЕТИ!

DAN BARRY 7-9

У ОВОМ БРОЈУ:

- ПЕВАЛА ЈЕ ДО ПОСЛЈДЊЕГ ДАХА
- ДАНАК У КРВИ
- ЧУДНИ БРОДОЛОМИ
- СТРИПОВИ:

Хајдун Станко, Паја, Флаш Гордон, Мики, Мали гаучо, Незнани витез, Стари Жуња, Томазак и прича у сликама Од Икара до ракете.

Више у слици

„Хало, мама, јеси ли ти? Овде сам ја...“

Као да каже: „Могу и сама. Нико не треба да ми помаже!“

Сада се спрема да пође возом. Дивно ће бити кад заклопарају точкови...

Брже епопадну и дете. Ето, иако је мала, већ размислила

П Р В И П У Т...

ДУГОВЕЧНО ДРВЕЋЕ

Најстарија жива дрвета на свету су три примерка жбуновитих борова која расту у југо-источном делу Сједињених Америчких Држава. Ови борови не расту високо — свега 5 до 10 метара. Научници кажу да су ова три примерка стара 4.000 година, док најстарија циноуска секвоја има „само“ 3.500 година.

У националном парку у Белим Планинама, у Калифорнији, налази се на хиљаде борова за које се сматра да су старији од 3.000 година. Америчка влада одлучила је да ове ретке борове заштити. „Њихово прстење, каже др Ричард Макардл, бележи климатске промене, а сама шума је природна лабораторија за основна испитивања трајања, генетике и других видова шумске биологије“.

Ова шума најстаријих дрвета на свету назива се „Меморијална шума Едмунда Шулмана“, у част човека који је, 1957 године, проучавао поједине примерке њених борова и открио тако велику старост.

СТАЛНО У ВАЗДУХУ

На састанку америчког Хемиског друштва, одржаном у Сан Франциску, дат је опис једног новог типа авиона без пилота који ће бити у стању да лети на великим висинама и да се сам снабдева потребним горивом из материјала који се налазе у атмосфери. Ова револуционарна идеја, како се верује, довели до конструкције и много већих авиона који ће бити у стању да стално круже око земље, снабдевајући се испут горивом из природе.

Видели су од старијих... Гле, па ово је заиста лепа забава!

Нежни прстићи притиснули су дирку. За њу су то били дивни звуци

СПУТНИК — ФАНТОМ

У исто време кад и први вештачки сателит, био се појавио и „спутник-фантом“. Готово целе прве седмице, док је сателит облетао око Земље, јављао се својим радио-таласима и тај авионетни Земљин пратилац, који се налази тачно на супротној страни од совјетског спутника. Његове сигнале регистровале су многобројни радио-аматери у Совјетском Савезу и Кини, који су своје опаске саопштили као одговор на анкету совјетског часописа „Радио“. На крају тајна је расветљена. Ови тајанствени сигнали били су уствари одјаци сигнала са спутника, а произвели су их јонизовани високи слојеви атмосфере. Али, на који се начин тај феномен доводио још није утврђено.

ШЕСТ ВРСТА МУЊА

Познато је да постоји шест различитих врста муња, које се према свом правцу овако сврставају: 1) из предњег дела олује у задњи; 2) из горњег облака у доњи; 3) из усамљеног облака, који се појави „из ведре неба“, у земљу; 4) из ниског кишног облака у земљу (највећа опасност); 5) пражење у околини ваздух; 6) из горњих облака у земљу (не тако често).

ВЕЧИТА ЗУБОБОЉА

После скорашњих испитивања, научници су утврдили да ни пећински људи нису имали савршено здраве зубе. Запажене су многобројне шупљине на зубима чак и код људи из каменог доба. Зуби преисториских људи пронађени у Палестини, Грчкој, Египту, на Исланду и у Америци имали су такође кварове и слаб састав зубне кости.

ЏОНИ »ЈАБУКОВО

Џон Чепмен, зван и Џони-Јабуково семе, био је, најближе речено, необичан човек. Налазили су му длаки пioniри америчког Запада, које је он толико заљубио. Иако слабуљав, он је неуморно путовао праничним земљама и помагао насељеницима. Па ипак, највећа његова заслуга је у томе што је спудра неуморно сadio јабуке, обезбеђујући воћем будуће становнике ових крајева.

Џони је рођен у Масачусетсу око 1775 године. Мало се зна о његовом детињству, осим чињенице да је неуморно волео шуме и природу и све око што је у њима живело. У младости је волео једну девојку, која је умрла пре него што је он могао да се ожени њом. Вол за вољеним бићем никад није престао, али га то није спречило да у свакој прилици помогне другима, не тражећи за то никакве накнаде.

Године 1794 Џони је напустио родни Масачусетс и кренуо у град Питсбург, ондашњу „капију Запада“. Већ у то време почео је да сadi јабуке разних врста на шумским проплатима. За своје расаднике употребљавао је семе које је преостало после цеђења јабука. Сваке године би навраћао у воћњаке које је он створио да би обичао младеце.

Кад је амерички Конгрес отворио Северозападну територију, огромне масе људи похрлиле су тамо, насељавајући дивље пределе који данас сачињавају државе Охајо, Индијану, Илиноис, Мичиген и Висконсин. Џони је осетио да је кућноу његов час. Схватио је да је јабука драгоцен воћка за нове крајеве и почео је неуморно да је сadi.

Са врећом семена на леђима и пуно добре воље Џони је кренуо на пут. Избегаво је насељене трајеве и пешачио кроз пределе којих се цивилизација још није поткала. Тамо, у дивљаци, подизао је јабучњаке. Убрзо је добри мали човек стекао симпатије пионира, код којих нежна осећања нису била честа особина. (Наставиће се).

С Е М Е

У оно време у просторњима Запада јабука је била од неочењиве користи. Она је освежавала исхрану и узгањивала могућност добијања скорбута. Тада пошастаца такоречи уопште није било, па се све правило од јабука: теста и јабукама, сосови, сок, сирће итд. Осушене, допуњавале су једноличну исхрану током дугих зима.

Збој жетји,
а не од страха

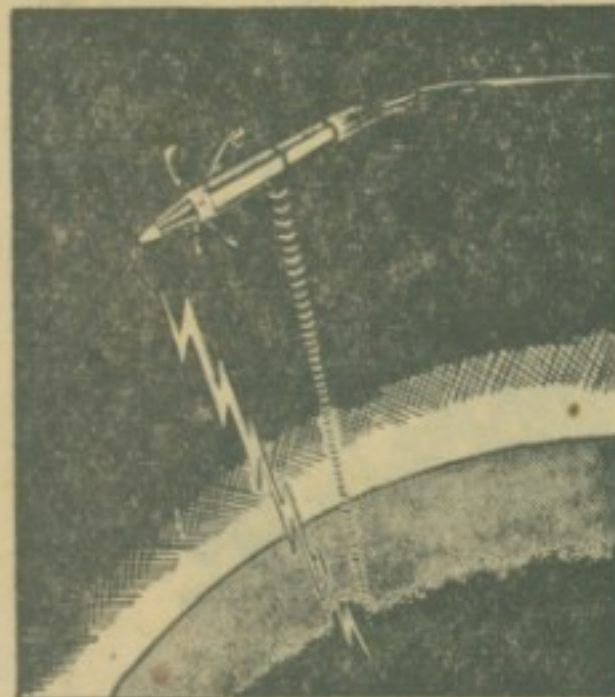
Насупрот распрострањеном веровању да ној завлачи главу у песак кад жели да се са

крије, сматрајући да га тада нико не види, стручњаци мисле да он то, уствари, тражи воду.

ВЕСТИ
ИЗ ВАСИОНЕ

Други амерички вештачки Земљин сателит прикупља

драгоцене податке на мајушном магнетофону и после сваког обиласка своје путање шаље прикупљене податке на Земљу.

Извини,
ПОГРЕШИО САМ

Мужјак и женка код пингвина су толико слични да се чак и они сами међусобно с муком разликују. Кад се му-

жјак пингвин „удвара“, онда узме у кљуи шљунак и прилази „дами“. Уколико се испо стави да је и то мужјак, преко тога се „прелази“ без инцидента и удварач трага даље.

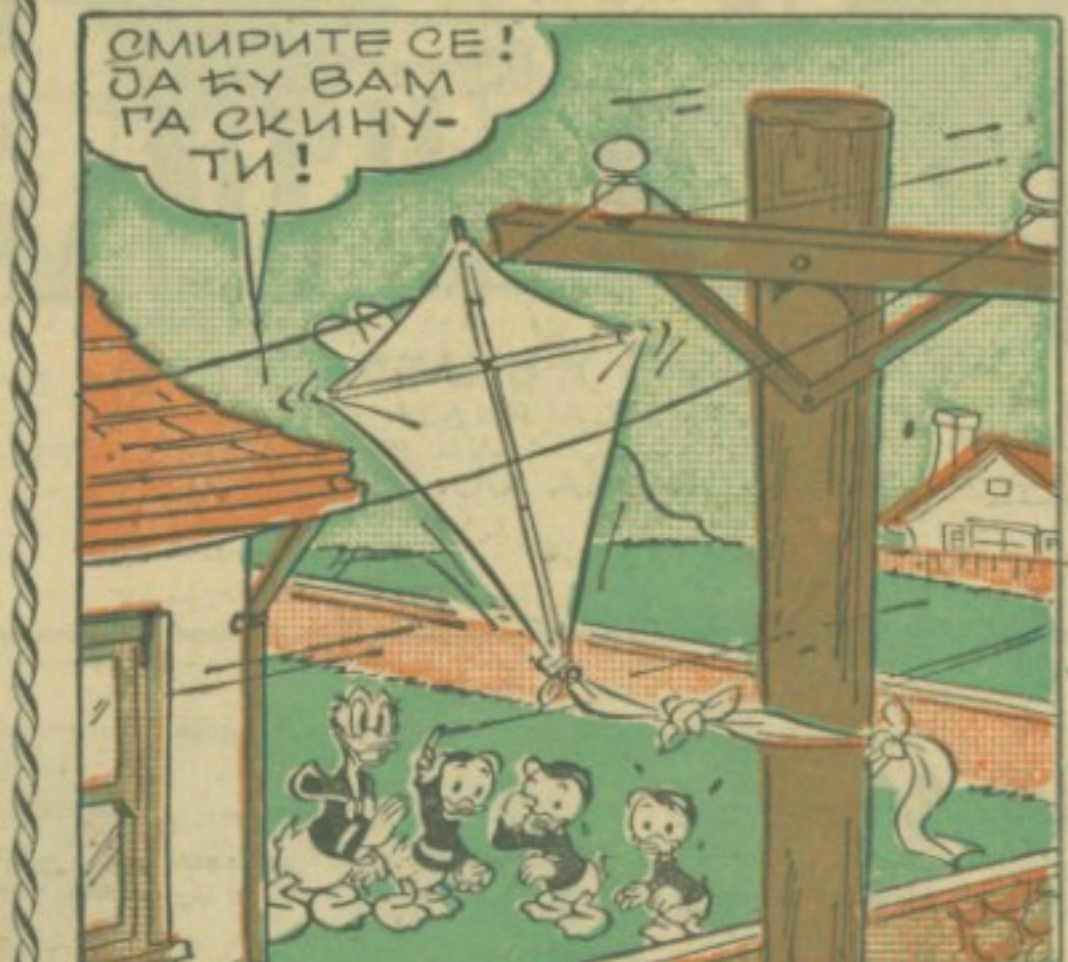
МАЛО КОЈИ

» **Преживи** «

Метеорити су падали на Земљу ако не од њеног почетка, а оно бар отакако постоји историја. Стотине милиона метеорита улећу у Земљину атмосферу свакога дана,

али су свега пет до шест доволно велики да „преживе“ пламени пут до саме Земље. Ретки су случајеви да је неко видео метеорит у тренутку пада и досад је свега око 1700 примерака било идентификовано као метеорити.

КРАТКОВИДА ГУСЕНИЦА

Гусеница има три до четири пара очију, па ипак је у тој мери кратковида да храну проналази помоћу њуха.

И ОВО ЈЕ

гудо природе

Једно од великих чуда природе је и зимски сан животиња, за време кога организам

просто обамре. Леп пример за ово претставља амерички мрмот (Arctomys monax). Под нормалним околностима, он удахне ваздух 30 пута у минути, а када се узбуди онда и по 100 пута. Међутим, за време зимског сна удахне свега једанпут на сваких пет минута,

а пулс му са 80 пада на 4 до 5 откуцаја у минути.

100.000
КИЛОМЕТАРА

Марта месеца ове године, америчка атомска подморница „Скејт“ преронила је Атлантук за 8 дана и 11 часова и на тај начин поставила рекорд брзине за подморнице. За све време пута није ни једном изронила на површину. Она је иначе у стању да пређе 100.000

километара без обнове погонског горива.

Шаљайин
У ЈАПАНУ

Чувени певач Фјодор Шаљайин путовао је по земљама Далеког Истока. Том приликом долазио је у многе негодне и комичне ситуације.

Као што је познато, Шаљайин је био врло висока раста и због тога у многим јапанским хотелима за њега није било кревета у коме би могао да се испржи. Када је стигао у Токио, славни певач је отсео у хотелу „Империјал“, једном од најбољих у граду. И ту је морао да спава једнострано — на поду. Исто му се догодило и у Осаки. Охлађено је тек кад је дошао у Харбин, где је нашао постељу у којој је могао да се испржи.

Као »атом«

Сви знамо да се у атому крије силна енергија, али ова пти-

ца коју видите на слици „ломало личи у том погледу на атом“. Она припада роду грму-

ша. Пролете је ту и она као весник пролећа јури ваздухом. Тешка је свега 20 грама, а вероватно илти не, она леги 40 километара на час. Путања њеног лета износи често око 6.000 километара.

БРОД-ЦИСТЕРНА
ЗА НАРАНЦИЈ СОК

Између Флориде и Њујорка почео је да саобраћа први брод-цистерна за транспорт наранџиног сока. Капацитет брода износи 500 тона, што значи да је потребно испитати више милиона наранџи да би се напунила цистерна овог необичног транспортног брода.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ЧОВЕК КОГА ЈЕ УБИЛА СОПСТВЕНА ТАШТИНА

БАКТ СИНГ

ВЛАДАР МАРВАДА У ИНДИЈИ, НИЈЕ МОГАО ДА ОДОЛИ А ДА НЕ ПРО БА ОДЕЛО КОЈЕ МУ ЈЕ ПОСЛАО НЕГРИДАТЕЉ ЧИЈИ ЈЕ ГРАД ОПСЕДАО

ОДЕЛО ЈЕ БИЛО ЗАМОЧЕНО У ОТРОВ-И БАКТ ЈЕ УМРО (1756)

ГУСЕНИЦА СВИЛЕНЕ БУБЕ ЗА ПРВИХ 56 ДАНА ЖИВОТА ПОБЕДЕ 86.000 ПУТА ВИШЕ ХРАНЕ НО ШТО ЈЕ ТЕШКА

СРЕБРНИ НОВАЦ КОЈИ ПОТРЕБА НА ПРАСКУ ЊУШКУ КОВАН ЈЕ У СИЈАМУ У XIV ВЕКУ

АГ МУХАМЕД ЕЛ ХАДАД

БИО ЈЕ ИЗАБРАН ЗА ВЛАДАРА ТРИПОЛИСА САМО ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ У ЧИТАВОЈ ЗЕМЉИ БИО ЈЕДИНИ ПЛАВОКОС ВОЗНИК ВЛАДАО ЈЕ ТРИПОЛИСОМ ОД 1673 ДО 1679

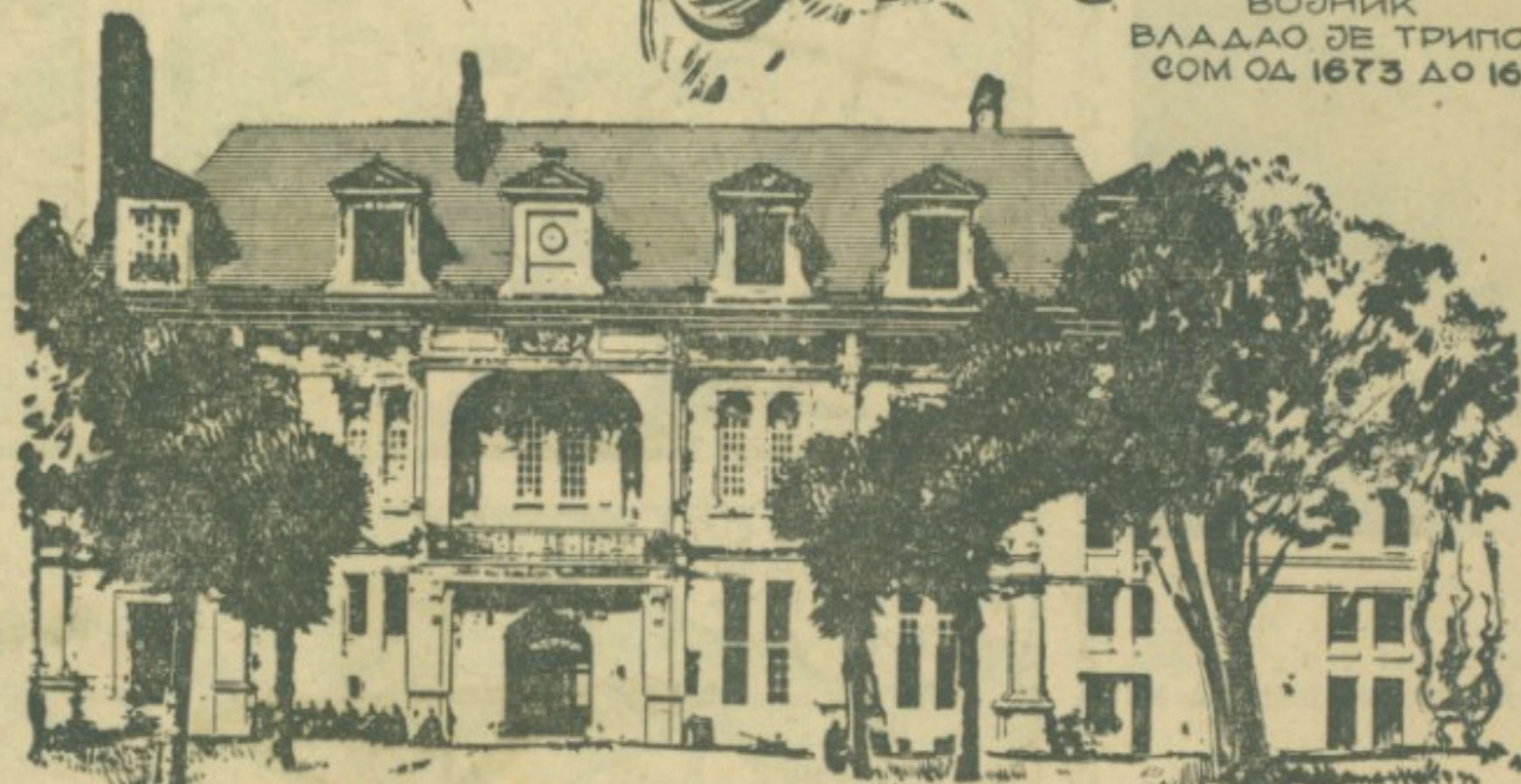
МЕДВЕД КОЈИ ИГРА ВАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ У БЛИЗИНИ РИПЛЕЈА (ЕНГЛЕСКА)

КРОМПИР КОЈИ ЛИЧИ НА ПРАСЕ ИЗРАСТАО ЈЕ НА ИМАЊУ АЗРИНЕ ХАРТМЕН ИЗ КОЛУМБОДА (САД)

ОВДЕ ЛЕЖИ ТЕЛО ЕДВАРАДА ГРИНА, ТО ЈЕСТ ЛЕЖАКЕ ОВДЕ КАД БУДЕ УМРО, ЈЕР ЗА САДА ОН ЈЕ ИТЕКАКО ЖИВ 14 АВГУСТ 1865

ЕПИТАФ НА ГРОБЉУ У ОКСФОРДУ (ЕНГЛЕСКА)

ОВАЈ ЗАМАК У ВИЛЕР-КОТЕРЕ У БЛИЗИНИ ПАРИЗА, КОЈИ ЈЕ 1520 ГОДИНЕ САГРАДИО ФРАНСОА I, ПРЕТВОРИО ЈЕ НАПОЛЕОН У УБОШКИ ДОМ ДА БИ КАЗНИО ГРАД ЗБОГ ТОГА ШТО ГА ЈЕ ЈЕДНОМ ВЕОМА ХЛАДНО ПРИМИО

Ризнице уметности у мору и земљи

Чувена статуа „Лаокон“, која је пронађена у Риму 1506 године

У музејима посетиоци застaju и диве се уметничким делима антике. Статуе извајане у мермеру поносно стоје на својим постолјима обасуте светлошћу. Многа од тих ремек-дела старе културе била су столећима изгубљена за човечанство — почивала су у земљи, пећинама или на дну мора. Случајно су их открили археолози, рибари или земљорадници и тако обогатили ризницу светске уметности.

Слично откриће учињено је пре извесног времена у једној пећини крај морске обале у близини Напуља. Пронађени су делови велике статуе

лаза се одрвила и затрпала неколико гостију и слугу. Отада је она била напуштена, а у њој је била остала затрпана статуа „Лаокон“.

Грци су своје тргове, храмове, вртове, као и дворане вила радо украшавали разним скулптурама и другим вајарским украсима. Доцније су Римљани то прихватили од Грка, па се у доба цветања римског царства развила врло жива трговина статуама — копије грчких скулптура уносили су продаване у Риму. Али, више хиљада оригиналних статуа је пропало: оне од мермера су уништене при разарањима и пустошењима градова у току ратова или земљотреса, док су бронзане варвари једноставно бацали у море.

Необичној околности имамо да захваљујући томе је сачувана бронзана статуа позната под именом „Возач двоколица у Делфима“. Клизане земље на једном од брежуљка у Делфима затрпало је ову скулптуру која претставља четири коња, двоколице и младог возача. Она је била ту постављена 460 године пре наше ере као сећање на олимпијску победу приколица једног краља са Сицилије.

Проксителова статуа бога Хермеса стајала је у Олимпији. Грк Беликер видео ју је тамо 170 године наше ере. Две стотине година касније, олимпијски богови су изгинули пред императором Теодосијем: хришћански обичаји потиснули су паганске, поред осталог и коњске трке у част бога Зевса. Ускоро је страхан земљотрес, праћен поплавама, срушио статуу Хермеса и она је остала затрпана у иловачи све до 1877 године, када су је археолози пронашли после брикљивог трагања недалеко од места на коме ју је видео и описао Беликер.

„Крилата победа“ била је детаљ велике фонтане која се налазила на падини једног брежуљка у близини обале острва Самотраки, у Јејејском Мору.

Статуа је била постављена изнад фонтане, тако да је изгледало као да прамак брода под стопалама „Крилате победе“ плыви по води базена. Једног дана статуа се срушила и пахла у други, дубљи базен. Вековима нико није ни слутио како се огромна вредност крије у комадима мермера који леже на дну фонтане. Тек 1863 године француски конзул их је сачувао и видео да је од пропасти сачувао управо ремек-дело. Али тек пре осам година, у муљу испод базена, нађени су и остаци руку ове скулптуре.

Многе грчке статуе пренете су у Рим. Неке од њих, међутим, никад нису тамо стигле. Товари на бродовима, препуни тешких мермерних стубова, наметштаја или статуа (многе су од њих копије), налажени су крај обала у потопљеним лађама. Један од ретко драгоцених предмета нађених на дну мора била је и једна бронзана статуа извучена тек 1926 и 1928 године у грчкој луци Аргенисион. Она претставља неог бога с десном руком на леђима. Али шта је он држао у тој руци — остала је тајна, јер тога дела нема. Археолози су прво мислили да је то Посејдон са својим трозупцем; међутим, данас се сматра да је то Зевс са скијатром.

Можда је најчуднији случај „Милоске Венере“. Ова статуа пронађена је 1820 године на острву Милосу. Извештеји су врло неодређени, али могућно је да ова статуа претставља једно од оних дела која никад није напуштала своје првобитно место: можда је читавих 2000 година „Милоска Венера“ стајала на свом постолју, изложена само невремену, које је чак није много оштетило.

„Возач двоколица у Делфима“, бронзана статуа из 460 године пре наше ере. — „Посејдон“ — статуа из петог века пре наше ере, случајно пронађена у мору. — Проксителов „Хермес“, статуа рађена око 330 године пре наше ере, а пронађена 1877 године

Сви ови фрагменти доказују логично да их једног дана пронађа земља не крије само племените метале, већ да је она и ризница чувених дела старе цивилизације, која чекају археолога у неком музеју.

Није била вољна да њојне враћ

Кад је недавно деветогодишња жирафа Такао пребавало да буде пресељена из зоолошког врта Уено у Токију у врт Шинобазу, издашен свега једну миљу, њено путовање трајало је више од једног сата. Пошто она није била вољна да погне врат пред тековинама савремене технике, него га је напротив поштено истегла да би преко високе ограде камiona могла радознато да посматра околину, пратиоци су морали да савлађују сасвим изузетне превозне проблеме: телефонске и пролеђубочке жице су удизали моткама за шта је била потребна права акробатска вештина, јер саобраћај није за то време престајао.

Кад машиновођа заспи...

Један теретни воз у Енглеској пројуррио је без задржавања кроз неколико станица, мада је требало да се заустави на свакој од њих. Железничари су предосећали да нешто није у реду, па су обавестили станицу у Велингтону кроз коју је воз требало да прође. Шеф станице је одмах изашао на пругу и на шине поставио мале капсуле напуњене безопасним експлозивом, јер је претпостављао да машиновођа спава. Кад је воз наишао, зачула се експлозија, а одмах потом из локомотиве је провирио димљиви вазовођа. Тако је, захваљујући досетливости шефа станице, композиција заустављена и спречена евентуална несрећа.

Мали, а има циновску снагу

Гасни генератор помоћу кога се доводи гориво у турбопумпе пројектила за велике висине развија снагу од 1800 „коња“ — мада је тако мали да може стати у фиоку обичног писачег стола.

би недалеко од Нове Гвинеје, „Свифтшур“ западе у снажну морску струју која није забележена ни на једној географској карти. Она га је незадрживо вукла ка стенама што су као какав зид штрчале из мора. По други пут пало је

до скренуло с пута и довело до бродоломника. Још исте вечери посада и путници са три потонула брода нашла су се на палуби „Комета“. Били су исцрпљени и изгладнели — али живи.

Борба с хладним морем и гладним рибама

Недељу дана пловидба је текла мирно. Али, људство са „Мермеида“, уверено да се међу њима налази некакав „баксуз“ који је крив за све ове узастопне бродоломе, било се чудно примирило. Морнаре са „Свифтшуром“ као да су мучиле исте сумње, па су се забили у други крај брода, а људи са

„Јупитера“ своје морнаре и путнике и с највећим изненађењем и радом утврдили да у сва четири бродолома нико није изгубио живот!

Иако је у то тешко поверовати, недаће људства са „Мермеида“ и осталих потонулих бродова још нису биле завршене. Кад му је до луке било остало још свега два дана пловидбе, „Јупитер“ је наишао на подводни гребен и — потонуо. Онда се појавио „Сити оф Лидс“, покупио све бродоломнике и наставио пут.

На шестом броду којим је сад пловила посада „Мермеида“ несрећа се јавила у новом облику. Овога пута једна пут-

не кабине, доктор Спаркс застаде да би морнару објаснио шта треба да чини.

— Чујте, младићу, — поче он — болесна старица о којој сам вам говорио зове се Сара Ричли. Ви треба да се претставите као њен син Питер. Јесте ли разумели? Запамтите добро то име: Питер Ричли... Немојте да погрешите!

Без капи крви у лицу, морнар се поведе и рукама прихвати за дрвени зид ходника. Спаркс га је запањено гледао.

— Шта вам је, човече? Немојте ми сад рећи да нећете да помогнете сиротој старици! Морнар је једва успео да проговори:

ПЕТ БРОДОЛОМА

БЕЗ ИЈЕДНЕ ЖРТВЕ

Тедног октобарског јутра 1829 године, док је ветар дувао на махове, једрењак „Мермеид“ напустио је сиднејску луку и запловио према заливу Колијер, на западној обали аустралиског континента. Капетан Самуел Нолброу био је на командном мосту, осамнаест чланова посаде на својим местима, а три путника у кабинама.

Нико од њих није могао ни slutити да их чека низ најневероватнијих пустиловина, јединствених у историји морепловства.

Злослутна тишина

Три дана „Мермеид“ је пловила без икаквих тешкоћа. Небо је било ведро а Сиднеј далеко иза њих када је капетан Нолброу ошшао у своју кабину, као што је то увек чинио у току редовних путовања дуж северне обале Аустралије.

Али, четвртог дана ветар се изненада смирио и злослутна тишина пала је на брод. Тај мир, та непокретност, извели су на палубу капетана Нолброуа, чије се лице било запрвенело од висија. Стигавши на командни мост он је прво погледао барометар који је нагло падао, а затим небо које је било тамно, оловно. И он и посада брзо су ишчекивали оно што ће се догодити.

Нешто пред поноћ „Мермеид“ се нашла у мореузу Торе, који дели обале Аустралије од Нове Гвинеје. То је опасан пролаз засејан многим замка-

ма које прете бродовима кад наступи невреме, а ветар је сад дувао тако да је киджао једра, нагонно таласе да преливају палубу и засинао брод рафалима кише. Немоћни Нолброу гледао је како море вуче „Мермеид“ према северу, ка оштрим подводним стенама. Узалудно је покушавао да избегне катастрофу, јер ништа није могло скренути брод с пута у пропаст.

Три часа после почетка невремена „Мермеид“ налете на један корални гребен. Од силног удара брод се затресе, а кроз велику рупу у кориту вода покуља са свих страна. Капетан је морао да изда наређење да се брод напусти.

Око њих се пружао бескрајни океан

Престрашени морнари и путници бацали су се у немирно море и пливали према једној огромној стени која се издизала шездесетак метара изнад површине воде. У паници која је настала, у мраку што је обавијао последње часове „Мермеида“, изгледало је да ће број утопљених бити необично велики. Међутим, кад је капетан Нолброу, који је последњи напустио брод, допливао до стене, утврдио је да су сви путници и морнари спасли.

Три дана су протекла пре него што је бродоломницима стигла помоћ. Наишао је велики једрењак „Свифтшур“ и по купци настрадао, па запловио према западу.

Али, несрећа је убрзо поновролаз засејан многим замка-

наређење да се напусти брод. Сада су две посаде имале да га изврше: бродоломници са „Мермеида“ и њихови спасиоци са „Свифтшуром“. И још једном сви су се живи и здрави извукли из узбураног мора...

На помоћ нису морали дуго чекати. Још истог дана појавио се на видлику брод „Гувернер Риди“, с посадом од 32 члана. Пошто их је све покупио, брод је наставио пловидбу. Наравно, нико на њему није знао да ће ускоро доживети судбину „Мермеида“ и „Свифтшуре“.

Само неколико часова после спасавања бродоломника, „Гувернер Риди“ се запалио. Три групе морнара и путника налазиле су се сада у чамцима за спасавање. Око њих се стотинама миља пружао океан, и то баш онај његов део по коме су ретко пловили бродови. Међутим, као каквим чудом, убрзо се појавио ратни брод „Комет“, који је невреме би-

„Гувернера Риди“ извојили су се у трећи крај. Чак и посада „Комета“ с неверењем је гледала на три спасене групе.

Убрзо се показало да страховања нису била безразложна. Још једном се подигло страшно невреме и кад се ветар стишао — „Комет“ је био осуђен на пропаст. Четири посаде морале су да скачу у море. Људи с „Комета“ укрцали су се у чамца за спасавање, а остали, за које у њему није било места, пливали су и гледали да ухвате коју даску да би се лакше одржали на површини.

Тако је протекло дугих осамнаест часова, у борби с леденим морем и гладним рибама које су кружиле око срећника што су пливали. И кад су већ готово све наде биле угашене, појавио се брод „Јупитер“ и спасао бродоломнике сигурне смрти. Четири капетана потонулих бродова пребројали су на палуби

ница са „Сити оф Лидса“, нека стара Енглескиња, тешко се разболела и бродски лекар Томас Спаркс сматрао је да ће живети свега још неколико часова.

Старица је дозвала сина...

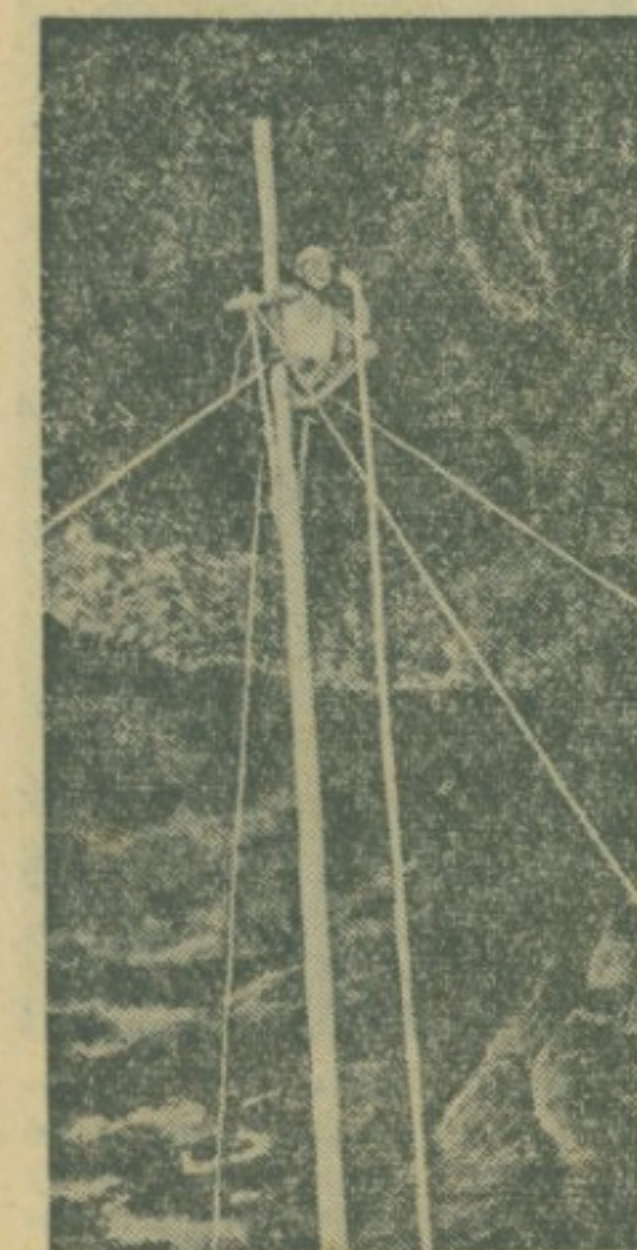
Полусвесна старица је без прекида дозвала свог сина кога није видела пуних петнаест година, откако је побегао од куће и ступио у енглеску морнарицу. Назад се доктор Спаркс попео на палубу да би потражио морнара који ће по годинама и изгледу приближно одговарати опису што га је болесница дала о свом сину. Задржао се пред групом људи са „Мермеида“: један морнар тридесетих година, висок, плавих очију и тамне косе, и сам рођен у Енглеској, могао је да одигра улогу старичиног сина. Лекар га је позвао да пође са њим и помогне једној болесној жени, што је младић одмах прихватио. Кад су стигли пред врата ње-

— Није потребно да памтим име које сте ми рекли, докторе. Хоћу да кажем... ја га не могу заборавити. Господине, ја се заиста зovem Питер Ричли, а она старица за коју кажете да ће убрзо умрети моја је мајка коју нисам видео петнаест година, од дана када сам напустио Јоркшир...

Тако су се после невероватног низа поморских катастрофа, најзад нашли Сара и Питер Ричли! Иако је за то имало да потоне пет бродова, ниједан људски живот није био изгубљен.

Сусрет мајке с давно изгубљеним сином тако је благотворно деловао на болесницу да је лекар био искрено изненађен побољшањем њеног здравственог стања. Срећна што је нашла своје дете, она се брзо опорављала. Поживела је још двадесет година у кући у Сиднеју, коју јој је њен син заступао. До краја живота Питер се више није развајао од мајке.

Скуљачи ластиних гнезда

Скуљачи гнезда клизе горедоле по међусобно повезаним бамбусовим моткама. Стојећи на овим „погарима“, високим чак и до 30 метара, они пљоснатим комадом метала одваљују гнезда и бацају их доле. Све се то ради готово у потпуном мраку, јер уз малу уљану лампу која чкиљи на човековом челу једва да се нешто назире, а она се често и гаси услед разређеног ваздуха. Пад са бамбусове мотке обично се завршава смрћу. Кад дође време жетви, урођеници и из најдубље дунгле похрле у подножје планина. Да би имали где да склопе главу, подижу примитивне колибе од бамбуса, уствари само зидове, без крова. Одваљена ластина гнезда скуљачу се и чисте. Њихов извоз доноси богате приходе земљи. Али, да би се заштитиле птице и одржала ова привредна грана, обавезно је да се једна трећина гнезда остави нетакнута.

У пространим мрачним пећинама и ходницима у планинама острва Борнеа тамошњи урођеници такође свакодневно стављају живот на кошку да би, за сладокусце у целом свету, са вртоглаве висине скинули толико цењена ластина гнезда. Ова гнездашца састоје се од гелтљиве масе коју из својих пљувачних жлезда луче милиони и милиони ситних зидних ласта. Ова врста ласте гнезда с трипут годишње, те скуљаче њихових гнезда претставља уносну привредну грану читавог краја. Свакој породици одређени део пећине, са кога само њени чланови могу да скидају гнезда. То је право које прелази с колена колена. Деца се још од најранијих година обучавају за овај опасан позив. С мајмуноком спретношћу,

ПО ЧЕМУ ЈЕ НАСТИЉА ДОБИЛА ИМЕ?

Кастилја, назив за централни део Шпаније, значи: земља градова или замкова (по латинској речи: castellum), јер је у њој у средњем веку било много утврђених градова. Та утврђења служила су за одбрану, а и као упориште од продирања у јужни део Шпаније.

ТАБОРИТИ

Таборити је назив за екстремне хусите, присталице Јана Хуса (1369—1415). Средиште хусита био је ратни Јан Жижка. По његову је то крило хусита добило име — таборити. Таборити су окупили у своје редове: сељаке, занатлије и рударе.

НЕ ЗНАНИ ВИТЕЗИ

ТРЕНУТАК КАСНИЈЕ, КАД ЈЕ БРАЈЕН ДОШАО У ЗАМАК...
БИО САМ У ШУМИ КАД ЈЕ ИЗБИО ПОЖАР... ОД ДИМА СЕ НИШТА НИЈЕ ВИДЕЛО... ИЗГУБИО САМ ПУТ...
ВИДИМ ДА УМЕШ И ДА ГЛУМИШ, НЕЗНАНИ ВИТЕЖЕ!

ВИ СЕ ШАМИТЕ, СЕР ЕДВИНЕ... ДА ПОКУШАВАТЕ ДА УПЛАШИТЕ ДЕЦАКА!
НЕ ШАЛИМ СЕ, СЕР ЕДВИНЕ... ЈА ЧИЊЕНИЦА ЈЕ ДА ЈЕ ОН ЈЕДИНИ НАПУШТАО ДАНАС ЗАМАК И ДА ЈЕ БИО У ШУМИ У ВРЕМЕ КАД ЈЕ НЕЗНАНИ ВИТЕЗ НАИШАО НА МОЈЕ ДВЕ КЛОПКЕ. БРАЈЕН И НЕЗНАНИ ВИТЕЗ ИСТО СУ ЛИЦЕ!

ВЕРОВАТНО СИ СЕ СЪДИО ЗБОГ ЧЕГА НЕ НАИЛАЗИШ НА ТРЕКУ КЛОПКУ... ОНА ЈЕ БИЛА ПОСТАВЉЕНА ОВДЕ! И ТИ СИ УПАО У њУ!

ГЛУПАЦИ! ТО СУ ДВЕ ПЛАМЕНЕ СТРЕЛЕ КОЈЕ САМ ПОСТАВЉИО НЕЗНАНОМ ВИТЕЗУ!
А ПОШТО ИХ ОН ВРАКА САД КАД ЈЕ БРАЈЕН ТУ, ТО МОЖЕ ДА ЗНАЧИ САМО ЈЕДНО... ДА БРАЈЕН НИЈЕ НЕЗНАНИ ВИТЕЗ!

ИЗНЕНАДА, ДОЛЕТЕЛЕ СУ ПРЕКО ЗИДА...
ЧУВАЈТЕ СЕ! НАПАД СТРЕЛАМА!

БРАЈЕНЕ, РЕЦИ МИ КАКО ЈЕ МОГУЋНО ДА НЕЗНАНИ ВИТЕЗ БУДЕ ИСТОВРЕМЕНО НА ДВА МЕСТА?
РАЗУМ НАМ КАЖЕ ДА ЈЕ ТО НЕМОГУЋНО, СЕРЛИЗ! НИЈЕДАН ЧОВЕК НЕ МОЖЕ У ИСТО ВРЕМЕ ДА БУДЕ И ОВДЕ И ТАМО!

ПЕВАЛА ЈЕ

Гарсија, Шпанац био је чувен тенор. За њега је Росини написао „Севиљског берберина“ у коме је он са огромним успехом певао улогу грофа Алмавиве.

Гарсија је необично строго, чак и сурово, васпитавао своју ћерку. Од четврте године учила је певање, клавир и хармонику, затим шпански, француски, италијански, енглески и немачки, као и пртање, вез и мачевање. Кад би се опирала, или зажелела да се поигра, отац није презао чак ни од тога да је туче.

Марија Фелисија појавила се на позорници први пут, заједно са својим оцем, у Лондону кад је напунила шеснаест година. Певала је у „Ромеу и Јулијети“ од Џингарелија, Њен партнер, итали-

ја у Америци, који никако није хтео да јој да развод. Изговарао се — да је воли.

Марија Малибран није крила да једва чека да наиђе на човека кога ће завољети. И то се догодило 1829 године, у Белгији. Тамо је чула великог виолинисту Шарла де Берноа и после концерта, сва устрептала, пришла да му честита. Он је скромно одбио њене силне похвале, кад му она отворено рече:

— Али, забога, што се брините од комплимената? Зар не видите да вас волим?

И заиста, вољела га је до краја живота.

На све могуће начине Марија је покушавала да приволи мужа на развод, али он је упорно одбијао. Тек марта 1835 године, у Венецији, са-

била боља од ње, требало је да пева шест песама. Протести уверене младе Шпањолке нису помогли, али је она зато обећала да ће изборити правду. Дошла је на ред после Енглескиње и своју другу песму отпевала тако да се дворана проламала од аплауза. Уместо да напусти позорницу, запевала је трећу песму, још боље од друге — и то се понављало док није отпевала шест песама.

Касније, кад је била на врхунцу славе, Малибран — то је задржала као уметничко име — гостовала је у Напуљу. Саопштено јој је да ће представи присуствовати напуљски краљ Фердинанд II. Било је познато да он уноси ледену атмосферу у сваку дворану и да ретко и врло

За време гостовања у Лондону, изахала је једног јутра у Хајд Парк. Ту је тако несрећно пала с коња да јој се нога заглавила у узеници. Коњ је јурио и вукао је по земљи, Пад је сакрила од свог мужа, повреле на лицу покрила је шминком и још исте вечери певала. Али, отада је стално побољшала.

Нешто касније, 14 септембра 1836, није хтела да пропусти Манчестерски фестивал, где је требало да пева четрнаест песама и арија. Сваког дана, после сваког изласка на позорницу било јој је све горе. Саветовали су јој да престане.

— Не, — викнула је — певаћу иако сам већ мртва!

Последњу песму отпевала је као никад дотад, али је још исте вечери пала у дубоку несвестицу. Изахнула је у поноћ. Било је то последњег фестивалског дана, 23 септембра 1836. Сахрањени су је у костиму у коме је певала насловну улогу у Беллинијевој „Норми“.

Марија Фелисија Малибран заиста је певала до последњег даха.

ДО ПОСЛЕДЊЕГ ДАХА...

јански тенор Велути, хтео је да је изненади па је на пробама певао с пола гласа, како би је на првој представи збунио и побрао већи аплауз. Није успео, јер је она то осетила и чинила исто, па је после њега запевала своју арију из пуних плућа и свим срцем. Видевши да ће бити побеђен, Велути јој приђе с лева и снажно је уштинио за мишицу. Марији глас није задрхтао, јер шта је то било према очевим шамарима уз које је учила певање!..

Ја сам Отело...

Већ идуће године, 1825, постала је примадона, почела одлично да зарађује и пропутовала целу Енглеску. Онда је са оцем пошла у Њујорк, где је стари Гарсија требало да оснује италијанску оперу. Пред прву представу „Отела“ у Њујорку разболела се. Дездемона и отац нареди Марији да за недељу дана спреми ту улогу. Она се опирала, али је отац пресекао:

— Измићеш на сцену. Ја сам Отело и ако не певаш добро и тачно, кад дође тренутак да те удавим нећу се шалити...

Како је отац већ једном на њу био потеглао нож, Марија је знала да то нису празне речи. Али, њена вредна шпанска крв скупо ће му се осветити за те претње.

У Њујорку, међу сталним посетиоцима позоришта, налазио се и банкар Ежен Малибран, пореклом Француз, чија је мајка била Шпањолка. То му је отворило врата куће Гарсија и млада Марија заволе га на први поглед.

Кад је отац то приметно, покушао је да спречи њихову везу, али је Марија била упорна. Марта 1826 године венчала се са Малибраном пред француским конзулом у Њујорку. Њему је било педесет, а њој осамнаест година.

Убрао се разочарала. Уз то се испоставило да је богати банкар презадужен и пошто су потрошили мизан што јој је отац дао, она је пошла у Париз — сама — да поново почне каријеру оперске певачице.

На повратак у очеву трупцу није ни мислила. Њега неће више никад видети...

У Паризу је добила ангажман са огромном платом, којој је била равна само њена слава. Сматрали су је најбољом певачицом у Француској, Италији, Енглеској и Белгији.

Годинама је издржавала му-

знала је да је њен брак — неважећи. Она је била шпански држављанин, њен муж амерички, па према томе брак склопљен пред француским конзулом није имао важности. Луда од среће, удала се за Шарла де Берноа и с њим се преселила у Париз.

Слава ју је сад пратила на сваком кораку. У њену кућу залазали су књижевници Виктор Иго, Теофил Готје и Алфред де Мисе, затим сликар Делакроа, композитори Росини, Мајербер, Доницети и други славни људи.

У миланској Скали шеснаест пута је изазивана на позорницу, а потом је полиција морала да приволи публику да напусти гледалиште. После једне представе „Отела“ у Паризу, неки непознат човек упао је у њену свлачионицу и рекао:

— Мајка мог господара умире. Она вас преклиње да дођете и отпевате јој нешто.

Ви сте моја заробљеница

Колима је стигла пред једну луксузну кућу и одмах уведена у салон. Никога у соби, сем једног писма на столу: „Врата су закључана, ви сте моја заробљеница, али се не бојте; желим само да чујем романсу од Сола.“ Отпевала ју је и онда чула једно „хвала“. Глас је допирао из паравана, коме Марија није смела да се приближи. Врата су се отворила и један судга повео ју је до кола. На излазу јој је, на сомотом жастуку, предао пар окупационих дијамантских минбуша и писмо у коме се непознати домаћин извињава и захваљује јој. Никада није сазнала ко је то био.

На пријемима, људи су разбијали чаше из којих је она пила и делили комадиће срце. Једном, у околини Напуља, заштала је са својим пријатељима и избила право пред вилу принца Капуа. Салетели су их карабинијери, опасно претећи. Није помогло извињавање да као странци нису разумели натпис да је пролаз забрањен. Усред објашњавања, које је дотле мирно пратила, Марија запева једну популарну романсу. Зачас су се карабинијери смирили и на крају испратили цело друштво извињавајући се.

И пре но што је постала славна, Марија није била без сујете. Још као почетник, једном је била позвана да на концерту у Бирмингемском позоришту у Лондону отпева две песме. Нека Енглескиња, која по Маријиној оцени није

мало пљеска. Марија затражи да буде примљена код краља, и кад је стигла пред њега замоли га да се не љути што њему изложити своју жељу. Пошто га је још једном замолила да се не љути, она му рече:

— Не могу добро да певам ако ме публика не подржи аплаузом, па вас најлепше молим да не долазите у Оперу. Краљ је разумео шта је она хтела, па је одговорио:

— Пљескаћу вам чим се појавите на сцени.

Тако је и било. Његов поступак охрабрио је публику, која је на крају преставе усхићено поздравила уметницу. Одушељење је било толико да су гледаоци испрегли коње из Маријиних кола и сами их одвукли до виле у којој је уметница становала.

Али, у највећој слави Малибран је остала великодушна. У Венецији 1835 године чула је да је мало позориште неког Галоа, човека с великом породицом, пало под стечај. Имао је 14 хиљада франака дуга. Она је приредила концерт у његовој дворани и пошто је приход износио 10.500 франака, додала је из свог џепа 3.500.

Када је једном на улици чула неко сирото дете како пева, обећала је да ће му сутра послати наставника певања. Плаћала му је часове до краја свог живота.

Опет једном у Напуљу упознала је неког Француза, фризер који је умирао од глади. Позвала га је да свако јутро долази да је чешља да би га могла наградити, како је после тога морао долазити други фризер да поправи оно шта је Француз од њене косе начинио. За то се наравно није знало, већ само да Француз чешља бесмртну Малибран. И то је било довољно да му врати муштерије.

Последња песма

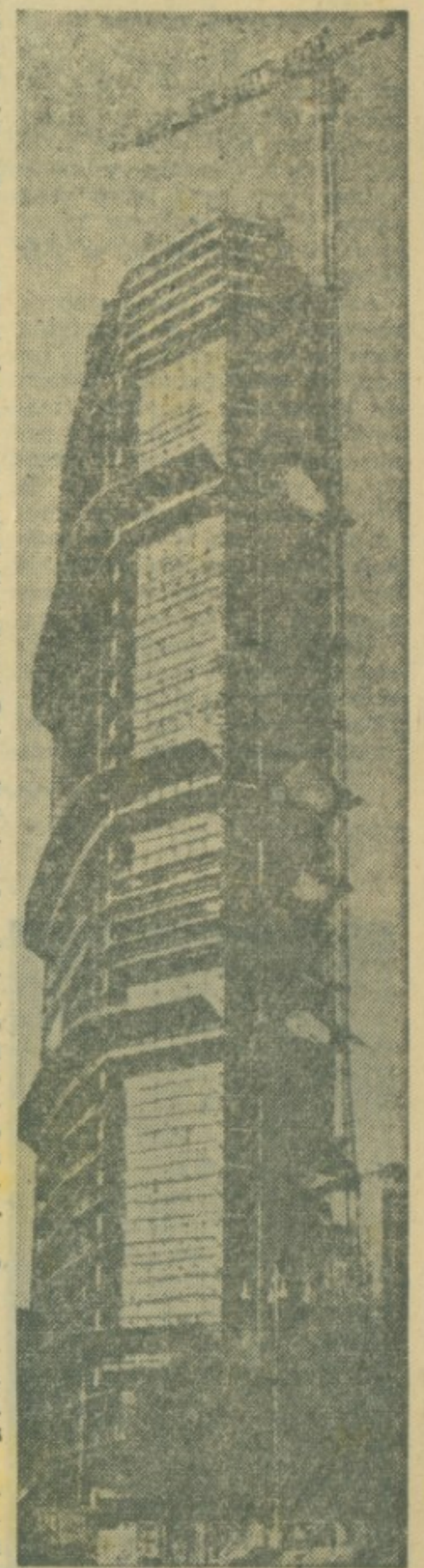
Према себи никад није била тако великодушна, није се штедела и чувала од напора и често је певала болесна.

Њен други брак био је изванредно срећан, али најжалост та срећа није имала да буде дугот века. Као да је предосећала да ће умрети млада, сазнавши за Беллинијеву смрт, септембра 1835, рекла је:

— Знам да ћу ускоро и ја за њим.

Ипак, ништа није чинила да сачува своје здравље. Искрпљивала се концертима, операма и сталним путовањима.

Највиша дизалица

Зграда облакодера „Пирели“ у Милану стигла је до крова, а упоредо с њом расту и дизалице које дотурају материјал радницима. Једна од њих достигла је висину од 140 метара. Ово је, колико се зна, досад највиша дизалица на свету. Сама зграда биће висока 126 метара.

Млада Винченцо Белини седео је у ложи лондонског позоришта Друри-Лејн. Те вечери, 1 маја 1833, први пут се давала његова опера „Месечарка“. Иако тек у 32 години, већ славни Белини није био задовољан; није му се допало како енглеска опера тумачи његову музику. Али, изненада, лице му се разведри, усне развукоше у осмех и сузе навреше на очи. Једна млада певачица певала је његову познату арију „Ах, пољуби ме!“

Композитор се није могао уздржати. Скочио је са свог места и запљескао, снажно вичући: „Браво!“

Већ је била на врхунцу славе

Препознали су га, поздравили и одвели на позорницу где се нашао лице у лице с једном младом, лепом женом, чији га је глас малочас толико узбудио. Док га је она

грлила, публика је одушевљено пљескала.

Била је то Малибран, бојанствена Малибран, славна у Француској и Италији, Белини ју је тада први пут слушао...

Марија Фелисија Малибран имала је тек 25 година, али је већ била на врхунцу славе. Поред изванредног гласа, она је и невероватно добро глумила. У улози Ромеа у Белинијевој опери „Капулети и Монтеки“, тако је играла сцену кад Ромео затиче обамрлу Јулију, да су гледаоцима жмрчи пролазили низ лева, а неке жене чак падале у несвест. И сама Малибран сигназила је после те сцене потпуно исцрпљена с позориште.

Поред гласа и добре глуме, она је била обдарена и необичном лепотом: велике бадемасте очи, црна таласаста коса, танак нос и лепо извајана уста, поглед пун нежности и меланхолије, као што је то често случај код Шпањолки.

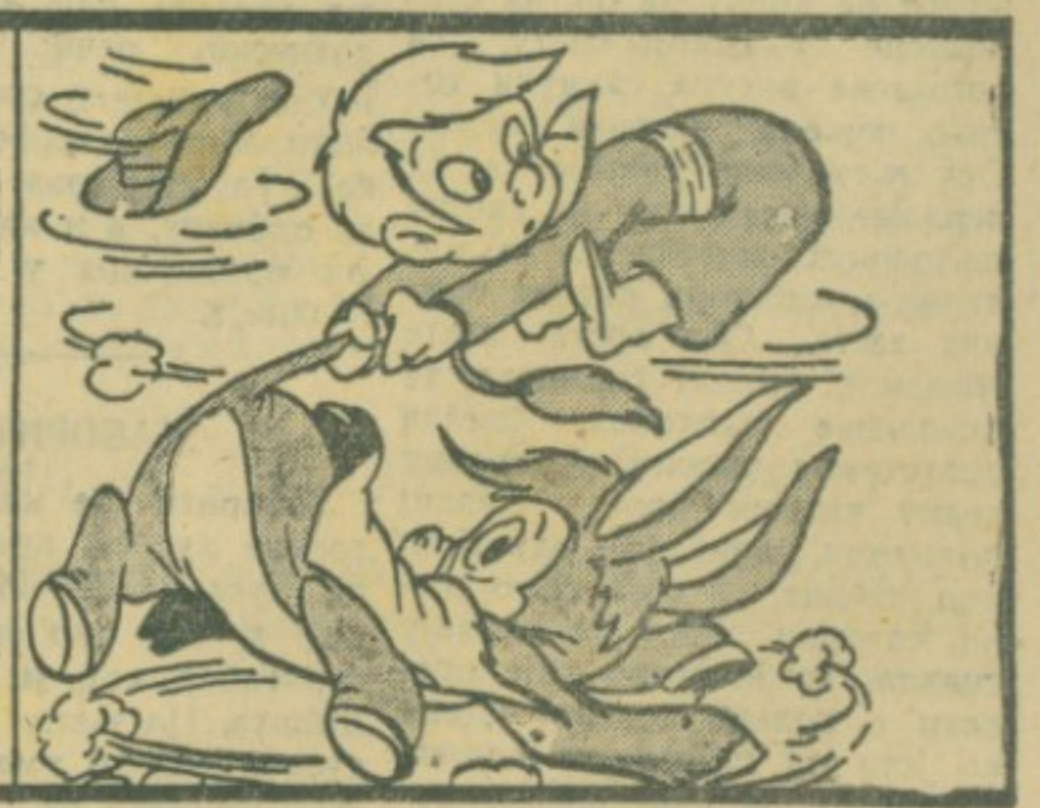
Рођена је у Паризу 24 марта 1808. Њен отац Мануел

РЕКОРДЕР НАД РЕКОРДЕРИМА

Никоме, заправо, никад не би пало на памет да је најпрождрљивији живи створ на свету — гусеница. Човек би узео да реба све могуће звери из животињског царства, али се не би сетрио гусенице. А за њу научници кажу да је рекордер у прождрљивости, јер је у стању да за један оброк поједе количину хране која је 600 пута тежа од ње саме.

Телефонска беза Енглеска — Јужни ђол

Недавно је др Марч, један од чланова британске антарктичке експедиције који се налази у Скотовој бази у близини Јужног пола, разговарао са својом рођаком који живи у неком британском селу. Говорници су један од другог били удаљени читавих 26.500 километара, а телефонска линија ишла је преко Новог Зеланда и Лондона.

***

Сви су појурили као ветар. Земља је затупљала, дигли су се облаци прашине, кокоши су се разбегле.

Само је Бурито стајао као ипопан.

ДАНАК У КРВИ

Продор османлија на Балканско Полуострво довео је до освајања нових територија и непрекидних ратова а то је захтевало још већу и јачу војску. Због тога су османлије купиле децу поробљених народа и васпитавале их за јаничаре, који су доцније постали најбоља пешадија свога времена.

То купљење деце звало се данак у крви. Била су још два данка: у новцу и у про-

изводима, али данак у крви био је најтежи, јер је родитељима одузимао оно што им је најдраже — рођено дете. Тај данак давали су хришћани у Малој Азији и у европским покрајинама које су биле под Турцима.

Деца су купљена према потребама и приликама, сад у једној сад у другој покрајини, док се све не обреле. Број харачара — скупљача деце — зависио је од величине и броја покрајина, као и од прилика које су у њима владале. Ако су прилике би-

ле нередовне, одред харачара бројао је преко двеста војника, иначе нешто мање. Команданти одреда могли су бити само поверљиви људи, обично лица блиска султани и влади: јаничарске старешине, субаше и други официри. Њих су пратили писари.

Кад би харачари упали у неко место, натерали би свештеника или сеоског старешину да им доведе сву мушку децу од шест до седам година на одређено место. Пошто би се деца окупила, приступало се одабирању. У почетку је узимано свако десето дете, а доцније из сваке породице по једно или двоје деце, према томе колико их је било у породици. Било је случајева да су становници унапред обавештавани о доласку харачара, па су на време склањали децу у планине.

Харачари су искористићавали свој позив да би дошли и до новца — остављали су децу оним родитељима који би им дали откуп. Нарочито велике злоупотребе вршене су у 16 веку, кад су харачари често узимали и новац и децу. На Порти се куповало звање харачара за неколико година па се чак надметало ко ће дати више, или настојало да се неком одузме и додели другоме.

Родитељи су се на разне начине довијали да сачувају

децу. Поред бежања у планине и у друга места, они из пограничних крајева прелазили су чак у друге земље. Неки су правили сок од разних трава и одмах по рођењу детета тетовирали му крст на чело или руку. Доцније, кад су купљена деца од дванаест и више година постојало је једно сигурније средство: родитељи су их као мале женили, јер Турци нису кварили брак. За то дете морао се онда плаћати данак у новцу и производима колико и за одраслог. Међутим, за време султана Селима то није важило.

Пошто би харачари одабрали здраву, децу, телесно и умно развијену децу, облачили су их у дуге хаљине, на главу им стављали јаничарске капе окићене перјаницама, које су имале облик купе, а од тог тренутка називали их — амам-огдани. После тога водили су их у Цариград, где су одмах турчени. Тада је настајало ново одабирање. Најдаровитија, најздравија и најлепа деца одређивана су за султанове сераје у Цариграду и Једрену, а остала су одашћивана у разна места Маке Азије и по селима, где су радила као слуге. После неколико година децаци су враћани у Цариград, распоређивани на галије, у пешадиске и коњичке одреде, на службу код богатијих људи и на султанов двор, вежбају се у руковању оружјем, јахању итд.

Потпуно васпитање ове деце постизано је кроз четири течаја, од којих је сваки трајао по неколико година. Први је био дуг — шест година. На њему су деца учили: читање, писање и понашање. Зато време обећавано им је да ће постати много у животу и лепо се с њима поступало. Ако то не би помогло, онда су васпитачи примењивали и силу. На другом течају деца су учили језике: турски, арапски, персијски и српски, вежбају се телесно — бацају стреле и копља и вршили друге гимнастичке вежбе. На трећем течају, понављало се раније научено градиво, а затим се учили како се служи код султана. Деца су испитивана који им је посао најдражи, па су им то и давали. Ти послови су били: савијање турбана, чишћење хаљина, бријање, потсецање ноштију, сребњање сода, руковање оружјем, јахање итд. На крају трећег течаја васпитачи су добро знали какав је који дечак и за шта је способан. Најсигурнији су одабирани за султанову свиту и за великодостојнике. У току четвртог течаја деца су ступала у додир са особљем на двору и бавила се у султановој околини. Због те поверљивости султан их је одликовао оделом од свиле и другим поклоницама.

Познато је да је из наших крајева одведено доста деце и да су многа од њих постали највећи великодостојници у турском царству: било је великих везира, чувених команданата, књижевника итд.

У доцнијим временима јаничарска организација почела је да опада, постала је силејска и склона корупцијама, па је најзад због тога и других узрока била распуштена. Сам данак у крви укинут је 1656 године.

Чамцем кроз Африку

Једна група америчких научника поћи ће ускоро на необично путовање кроз Африку. Они ће с потребним стварима сести у чамац у Мозамбику, на обали Индиског Океана, па ће преко реица и мочварна доћи до реке Замбези и кренути ка њеном извору. Тада ће поново преко мочвара и потока доћи до реке Конга и њоме наставити пут кроз Тангањику и друге пределе — све до Атлантског Океана.

Мали сбезналица

Осмогодишњи Чарлс Џеферсон добио је недавно 32.000 долара одговарајући успешно на постављена питања Њујоршке телевизије у популарној емисији „Све или ништа“. Овај дечак, иако још није пошао у школу, знао је да је Ласа главни град Тибета, да је Улан Батор престоница Монголије и да су Нерва, Трајан, Адријан и Антонијус били четворица од пет „добрих владалца“ старог Рима.

Поштанска марка шешка 50 килограма

Необичну изложбу марака приредила је недавно дирекција пошта у Израелу поводом десетогодишњице свога оснивања. На њеној монументалној згради у Јерусалиму истакнути су, као заставе, неки ретки примерци марака увеличани 70 пута, тако да је свака марка тешка отприлике 50 килограма. У току ноћи рефлектори осветљавају ове марке којих више нема у оптицају, а које претстављају сан свих филателиста.

Лејенгарни шврцица...

Тврдиљук француског филмеког глумца Мориса Шевалијеа већ је ушао у легенду. Једном је он посетио неког пушкара у Тулузи и овај му, у знак дивљења, предао дивно израђену ловачку пушку, али је захтевао да му је глумец симболично плати са пет франака, јер, према мајсторовом веровању, поклоњена пушка доноси несрећу. Пошто је претресао све џепове, Шевалије је најзад извукао металних десет франака. „Нажалост, немам пет, него само десет франака при себи, рекао је. Али, ништа за то — дајте ми још једну овакву пушку“.

Прерониће Ламаниш

Белгијанац Виктор ван Лент, професионални ронилац из Брашата, близу Антверпена, намерава да овог лета прерони Ламаниш. Он мисли да ће раздаљину од 32 километра, колико дели рт Гри Не од Довера, савладати за 50 часова. У ронилачком оклопу имаће боце с течном витаминском храном, а да би издржао притисак воде на дубини од 40 метара његова ронилачка опрема биће појачана. Новац за овај подухват прикупитиће од подводних претстава на којима приказује своју ронилачку вештину.

МАЈКА — СПАСИЛАЦ

Становништво малог места Озијери, у околини италијанског града Сасарија, с дивљењем прича о невероватном подвигу кобиле Тебана која припада неком Француску Мориту. Тебана је нашла са својим ждрбетом на ливади крај речице Рио Ману. Услед киша које су претходних дана падале, речница је нагло нашла, захватила неопрезно ждрбе и понела га са собом. Мада су јој предње ноге биле спутане, Тебана је скочила у мутну воду и похитала у помоћ свом младунчету. Успела је да доплива до њега, али оно, ван себе од страха, није дало да му се приближи. Тада је Тебана учинила оно што би урадио какав искусан пливач-спасилац: главом је неколико пута ударила у слабину своје ждрбе и ошамутила га, а онда га зубима ухватила за врат и кренула ка обали. Са моста је неколико пролазника посматрало овај дирљив приказ. Тебани је требало готово пола сата док је савладала речну струју и стигла до обале.

Ждрбе се брзо опоравило од претрпљеног страха, али за Тебану причају да се просто не може познати — толико је скрхана, као да је наједном остарила.

Пописи становништва стари 5000 година

дочанства о пописима: пребројавани су Јевреји на Синајској Гори али само они старији од 20 година. У Старом завету је забележено да је цар Давид наредио пребројавање оних који су били способни да носе оружје.

Античка Грчка обавља већ разноврсније пописе који садрже и многе елементе из данашњих статистика. Тако су на пример, у Атини, вршени не само пописи становништва и имовине, већ је био праћен увоз и извоз робе. Али свакако најзначајнија форма пописа јесте цenzус. Спровођен је сваке пете године а циљ му је био да установи, ради војних и финансијских потреба, број становника и целокупну имовину. Први такав цenzус је био обављен за време владавине Сервија Тулија у шестом веку пре наше ере, и редовно је вршен сваке пете године све до Веспасијана, који је владао у другој половини првог века после наше ере.

Са укидањем цenzуса престаје прикупљање ипонако оскудних статистичких података. Читав Средњи век је протекао без икаквих пописа а тек у 15 и 16 веку забележени су опет пописи становништва, вршени у Нирнбергу, Страсбуру, Нерлингену и другим градовима. Заједно са о образовањем модерних држава у 16 и 17 веку поново се истиче значај пописа, а тиме и статистике. Француска у доба меркантилизма постаје

пионир модерне статистике, одакле она продира и у друге државе. Првобитно је праћен извоз и увоз, а затим се са бележења спољне трговине прешло на пописивање занатства и индустрије, па и на финансијску статистику. Али систематско прикупљање података о становништву није било. Једино је црква евидентирала сва венчања, рођења и смрти.

Права статистичка служба у данашњем смислу речи потиче из 19 века. У ту сврху почињу да се оснивају централни државни статистички органи, и да се приступа повременом попису становништва и редовном регистравању сваког случаја рођења, венчања и смрти. Први пут је периодично пописивање становништва било заведено у Сједињеним Америчким Државама 1787 године. Почетком 19 века оснивају се централни статистички уреди у Француској, Баварској, Пруској, Италији, Аустрији и другим земљама.

Да би се прикупљени и сребрени подаци могли користити, почело се са издавањем статистичких годишњака, а затим и билтена који се обично појављују месечно или тромесечно и садрже податке за краћа временска раздобља.

Тош од давнина су прикупљани подаци о броју становника, имовини, стоци, првенствено из војних и финансијских разлога. Историја је забележила још у Старом веку више таквих пописа. Један од њихових основних циљева био је успостављавање војног потенцијала и економске моћи становништва ради разрезивања пореза и дажбина. Иако ови пописи нису били потпуни значили су много за тадање државе које су се углавном заснивале на немилосрдном опорезовању становништва и војној снази.

Према историским подацима први пописи становништва вршени су у Египту, и то још око 3.000 године пре наше ере. Слични пописи су забележени и у Кини отприлике у исто време.

Библија пружа посебна све-

Сви су се смејали...

Смејала се чак и свиња... и крава. А мали гвнчо је мислио: „Најслађе се смеје ко се последњи смеје“.

Скинјо је седло и ножем пресекао канал којим су била везана крила његовог Вурца.

СТАРИ ЖУКА

Већ неколико година мала Карин Вашпфениг, која станије на периферији Дуизбурга, у Немачкој, има једну жељу — да види циркус. Али, како да пође на представу кад је тешко болесна и непокретна? Чувши за ово артисти циркуса „Алтхоф“ одлучили су да јој жељу ипак испуне, на тај начин што ће циркус отићи к њој. И једног дана 120 артиста са 50 дресираних животиња упутили су се кући мале Карин и испод њеног прозора стали да изводе своје вештине. Сва срећна, девојчица је посматрала како медвед на задњим шапама држи клицалицу с мајмунима, смејала се фоки која на носу окреће лопту, плескала вештинама љупке јахачице... Окупило се и много света. На крају, један од циркуских слонова пружио је малој Карин шешир пун новца који су артисти прикупили међу публиком — да послужи девојчици за лечење.

»Црник« Шенис

Тенис, који се назива и „бели спорт“, у Америци се донекле претворило у „црни“. Последња измишљотина је да се игра у помрчини, лоптама премазаним неком светлећом масом. Ова врста тениса нема, наравно, неку нарочиту спортску вредност, већ је више забава, али не сасвим безопасна, због зрачења ове светлеће превлаке. Зато један атомиста препоручује да она буде што тања, како би зрачење било слабије. „И не заборавите Гајгеров бројач!“ — саветује овај атомиста присталицама „црног спорта“.

»ТЕСТЕРАШИ«

Мали пужеви с тестерастим језицима, такозвани тестераши, у стању су да пробуше тврду љуштину шкољке и да њеног „домаћина“ потом прогутају.

ДВОБОЈ ПЕСМОМ

Ескимски су мирољубив народ и међусобне сукобе решавају мирно. Код неких ескимских племена противници окончавају спор „двобојем речима“: пред окупљеним суседима довикују један другом увреду и погрду, па — ко победи. Код других племена ти „двобоји“ су још занимљивији јер претстављају праве музичке приредбе: противници певају један другом сатиричне, потсмешљиве песме с рефреном који искупењени суседи прихватају у хор. О исходу двобоја одлучују слушаоци. На сличан начин решавају своје спорове и Индијанци из племена Она, које живи у Огњеној Земљи.

2.900 КИЛОМЕТАРА У КАЈАКУ

У ово ћега тешко поверовати а ипак је истина: 1928 године један Еским прешао је у свом малом кајаку Атлантски Океан, од обале Гренланда до Холандије, преваливши тако 2.900 километара. Сироти Еским

ДРВО СА СОПСТВЕНИМ БУНАРОМ

Дрвешје је увек „жедно“ и да би могло да опстане потребне су му велике количине воде и влаге. Из лишћа једне брезе, на пример, сваког дана испари око 600 литара воде. У Мексику су људи на необичан начин сачували од „испаривања“ је једног прастарог зеленог цина: водопију барски китарис. То

Трка локомошива

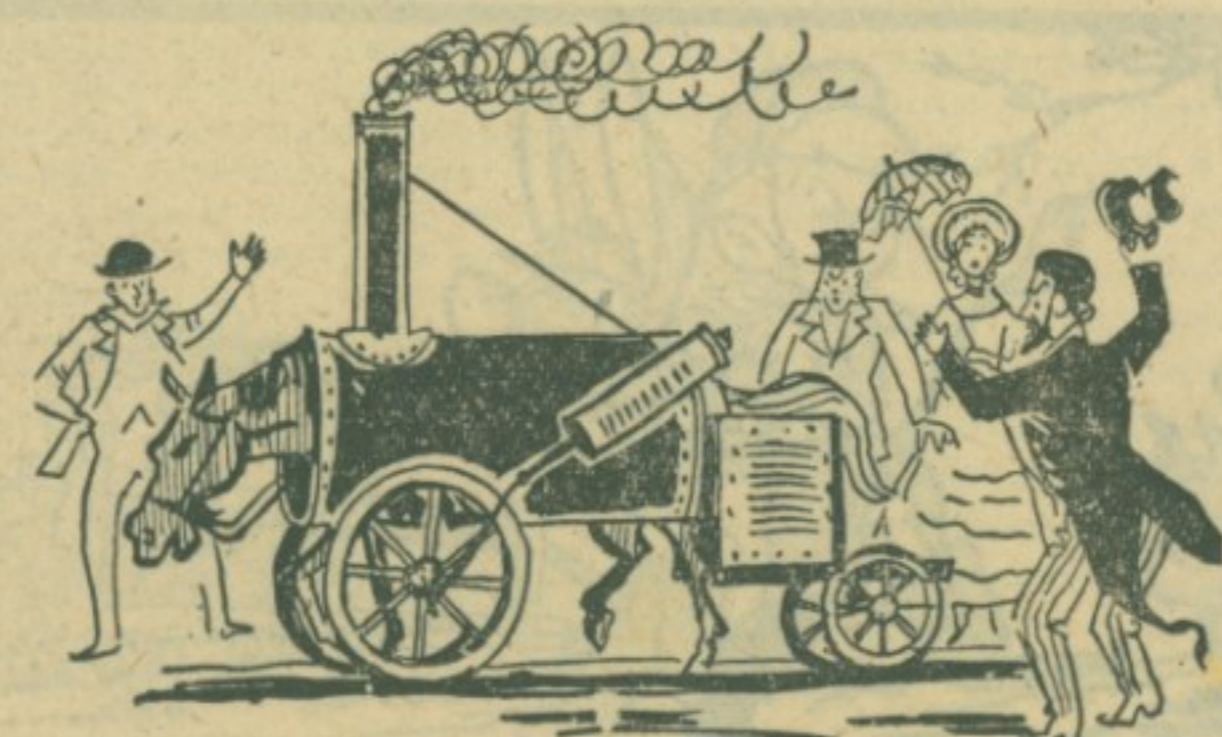
У јесен 1829 године била је довршена железничка пруга од Манчестра до Ливерпула, али њоме још нису јурили возови. Требало је између разних типова локомотива изабрати најбољу, па је решено да се приреди трка. Која прва стигне, та је најбоља!

Тако се једног дана нашло на старту неколико локомотива, за наше данашње појмове чудног изгледа. И док су њихови конструктори нестрпљиво очекивали знак за полазак, маса света с обе стране пруге клинчала је, бодрени своје љубимце...

На циљ је прва стигла локомотива Џорџа Стивенсона, — коњ. Прописно упрегнут и

код брзине за оно време — 45 километара на час. Иначе, без вагона кретала се знатно брже — 56 километара на час. Гледаоци су били задивљени овозиком брзином, а многи су затварали очи у страху да ће се когао, из кога је шистећи избијала пара под притиском, разлетети у комаде и убити машинеру. Али, све се лепо свршило и Стивенсонова локомотива заслужено је стекла назив најбоље, оставивши оне друге далеко за собом.

Једна локомотива није ни кренула са старта, јер је дисквалификована. Наиме, такмичарска комисија установила је да се у њој налази скривен — коњ. Прописно упрегнут и

којој је он био дао симболично име „Ракета“. Вукући вагон са 30 дупника, она је постигла ре-

добро камуфлиран, он је требало да послужи као „допунски мотор“.

Кад слон постане гадива

Када је на писти чувеног циркуса Милс Ким најпорије слуша свог господара — сваки његов миг или покрет прстом. Али, чим заврши „тачку“, Ким с највећим уживањем прихвата сурлом синчића свог господара и води га у свакодневну шетњу. Мајка и отац су тада сасвим спокојни јер знају да се њиховој беби неће ништа догодити поред овакве „дадиље“.

Аутобус без возача

Совјетски техничари конструисали су аутобус који ће моћи да се креће без возача. То ће се постићи помоћу електронског „мозга“, чије ће „очи“ претстављати фотоелементи на бази транзистора, намештени на предњој страни возила. Аутобус је већ испробан на лењинградским улицама, и то са успехом: поред осталог, био је у стању да распознаје зелени од црвеног сигнала на раскрсницама.

није желео да постави никакав рекорд; једноставно је заутрао у магли негде крај гренландске обале, а кад се магла дигла, он више није знао где је, па је пристао уз прву обалу коју је угледао.

алкохолот отстрани некакав талог из стаклене реторте. Био је више него изненађен кад је видео да се тај талог обојно светло љубичастом бојом. Прва пронађена анилинска боја била је љубичаста.

Понешто више од сто година међу младим Американцима владала је мода да при-

Случај сивара проналазача

Тачно пре 130 година родио се човек који је пронашао боју од које коса постаје платинско плава. Сер Бенџамин Уорд Ричардсон био је лекар и хемичар. Једног дана, изводећи неки опит с водоник супероксидом преврнуо је боцу и течност се излила на гушчија пера која су се налазила на његовом радном столу. Пера су постала „блонд“. Даљи опити показали су да та течност има исто дејство и на човечију косу која од ње постаје „плавa“.

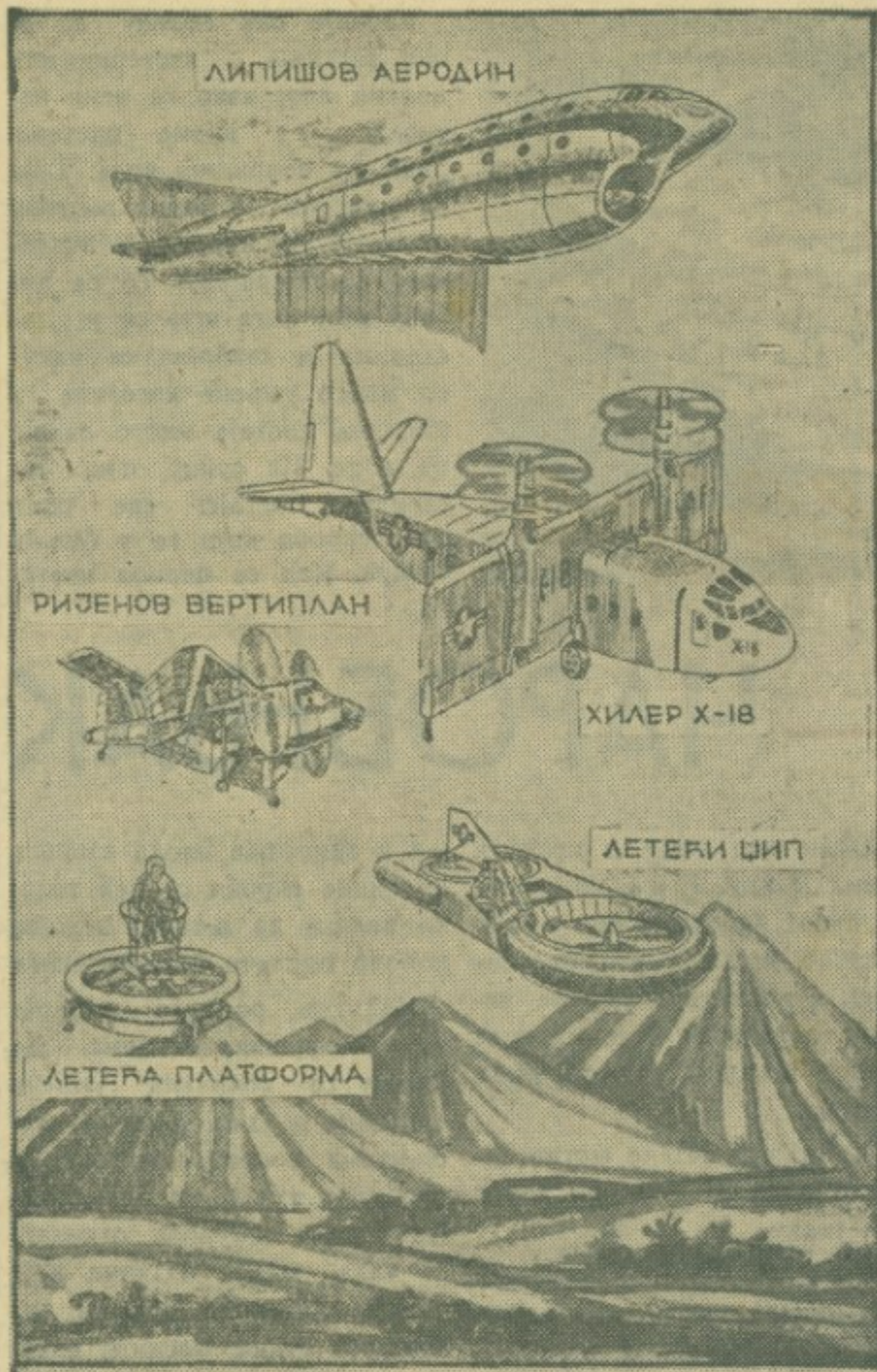
Прва анилинска боја пронађена је такође случајно. Хемичар Перкин је покушавао да створи синтетички кињин. Једном приликом хтео је да

вог пацијента коме је вадно болестан зуб.

Вештачка слоновача, од које се данас праве дирке за клавир, билијарске лопте и корице за цепене ножиће, пронађена је захваљујући једном мишу, једној мишоловци, боци формалдехида и парченцету сира. Један хемичар ставио је на свој лабораториски сто мишоловку с парчетом сира у њој да би уловио миша који је од његове лабораторије направио своје царство. Миш је, трчећи по столу, преврнуо

формалдехид који је до сутрадан ујутру сир из мишоловке претворио у белу, као кост чврсту масу.

Један енглески хемичар је приликом неког опита загревао заједно карболну киселину, познато дезинфекционо средство, и формалдехид. Добио је неку лепљиву масу која се више није дала растворити и он ју је бацио. Али, када се Белгијанцу, доктору Вакеленду, догодило то исто, он је био стрљивији, испитао је и закључио да је открио нову синтетичку материју — бакелит.

ВЕРТИКАЛНО УЗЛЕТАЊЕ

тим би прешао на хоризонтално кретање. Његове велике елисе покретане су турбинама.

Значајан датум у историји авиона с вертикалним узлетањем претставља појава америчког апарата „Хилер X-18“ с покретним крилом, а у последње време велику пажњу стручњака привлачи пројект Александра Липиша, директора Колинсове лабораторије за аеронаутичка истраживања. Његов „Аеродин“ нема крила, већ се одржава у ваздуху захваљујући извору енергије који се ствара унутрашњим системом потиска. Потисак се обезбеђује било помоћу затворених елиса, било млазним моторима за надзвучне брзине.

Најзад, крупно достигнуће у области вертикалног лета претстављају Хилерова „Летећа платформа“ и Пјасецков „Летећи цип“.

Ни најснажнији авиони с клипним моторима и елисама из Другог светског рата нису били у стању да узлете вертикално. То су могли једино хеликоптери, који су се појавили око 1939-40 године, али су зато имали читав низ других недостатака: мала брзина (светски рекорд износи 280 километара на сат), недовољна аутономија лета и мала носивост.

Вертикално узлетање авиона постало је могуће тек кад су се почели употребља-

вати мотори с турбинама, турбореактори, који су развијали енергију од преко три коњске снаге на пола килограма терета, као и чисти реактори, који на исту количину терета развију пет до осам коњских снага. Међутим, клипни мотор једва развија једну коњску снагу на килограм терета.

У мају 1951 године конструисан је експериментални апарат „Вертицет“ који је помоћу свог млазног мотора могао да узлети вертикално. У новембру 1954 испробан је авион „Лого“ који је могао да узлети право увис, а за-

ДОВОЉАН ЈЕ 31 ДАН

Пред улазом у болницу, око седам увече, зауставља се такси-аутомобил из кога излази човек с малим кофером. Он има око 35 година и по оделу би се рекло да је службеник. Пред прозорчетом пријавнице поздравља се са службеником и записује у списак. За свега неколико минута више од десет људи долази на исти начин. Неупућени посматрач би помислио да су то путници који траже собу за преноћиште. Уствари, људи са малим прљагом су ноћни „становници“ у болници за лече-

напрегнутих живаца, иду на починак. Чак и они које несаница највише мучи, спавају углавном без средстава за умирење. Ујутру одлазе на посао да би се увече вратили свом лекару и својој болесничкој постељи.

Али, болница преко дана не остаје празна. Кревети добијају чисту постељину да би примили дневне болеснике који раде ноћу и који ће остати у собама све до подне. По-

ку, енергично се успротивио, јер се упуштао за опстанак своје породице. Сматрао је да ће тим одласком бити увршћен у „абнормалне“ и да ће изгубити службу.

Чим је у његовом граду — а то се догодило у Монреалу, у Канади — основано лечилиште са скраћеним временом, лекар га је упутно тамо. Болесник је потпуно повратио психичку равнотежу и неопходно самопоуздање.

До данас је у монреалском лечилишту оздравило много болесника. Лекари су, поред осталог, дошли до следећег искуства: и тежки случајеви менталних негода створени на професионалној основи могу да се излече најдаље за тридесет једну ноћ.

Наравно да сви они којима је потребна помоћ неуролога не могу бити лечени на овај начин. Тежим болесницима је потребна друга врста неге. Али је важно да лечење у установама где се примењује скраћено време помаже свима онима за које лекари раније то не би никад претпоставили.

Први пут се на овакву помисао дошло 1935 године, у Бостону, САД, кад је доктор Џејмс Мартин Вудал покушао да лечи своје пацијенте преко дана, а да их увече пушта својим кућама. После извесног времена, он је њихов боравак у болници скратио на пола дана, а потом је пацијенте задржавао само преко ноћи. Систем доктора Вудала први су применили Енглези, 1938, у болници Лејди Чичестер, у Хову, а 1946 основана је болница за дневну неуролошку терапију и у Лондону. Успех је био толико велики да је за 20 година у Енглеској подигнуто 17 оваквих установа. Прва канадска болница са скраћеним временом основана је 1946, а сада их има већ три.

НОВА ТЕЛЕВИЗИСКА ЦЕВ

Нова телевизиска катодна цев, која је недавно испробана, омогућиће јасније слике на екрану чак и при дневним светлостима. Њени проналазачи кажу да је досад унутрашње екранско стакло превлачено фосфором, али се то више не чини, већ се употребљава специјално препаративно стакло. Оно је провидно и, захваљујући томе, слике су много јасније. Светлост која пада на њега улази споља у телевизиску цев и унутра се апсорбује, тако да се не одбија у очима гледалаца, као код екрана превучених фосфором.

ње неуротичних болесника. Оваквих болница већ има прилично број у Канади, Сједињеним Државама и Енглеској.

У лечилиштима ова врсте све је као и у свакој другој оваквој здравственој установи, само с том разликом што се пацијенти не задржавају дуго. Преко дана они раде свој посао, недељни одмор користе у кругу породице, али ноћ проводе у болници. Сутрадан полазе на посао одавде уместо из свог стана.

За сваког од њих вече почиње на исти начин. Пошто приме извесну дозу инсулина, падају у дубок сан који траје два сата. У девет часова увече буде се освежени, расположени и гладни „као вуци“ — што је све последица инсулина, — а затим одлазе у трпезарију. После настаје „час“ психотерапије. Око пола једанаест, уморни, али са знатним олакшањем својих

ТАКСИ-ПИЛОТИ ПОСТАЛИ СУ СВАКОДНЕВНА ПОДАВА!

ЛЕТИТЕ СА МНОМ 5 ДОЛАРА ЗА 5 МИНУТА

НАВАЛИ, НАРОДЕ!

ЗАР НИЈЕ ТО ЧУДЕСНО?

НИШТА МЕ НЕ БИ МОГЛО НАТЕРАТИ ДА СЕДНЕМ У ТУ ЗАВОДСКУ МАШИНСУ!

НИЈЕДАНА НЕДЕЉНА ШЕТЊА НИЈЕ СЕ СМАТРАЛА ПОТПУНОМ АКО СЕ НЕ БИ ПРУЖИЛА ПРИЛИКА ЗА ПОСМАТРАЊЕ ВАЗДУШНИХ АКРОБАЦИЈА...

СМРТНОСНЕ АКРОБАЦИЈЕ ПОСТАЛЕ СУ ЗАНИМАЊЕ МНОГИХ ПИЛОТА.

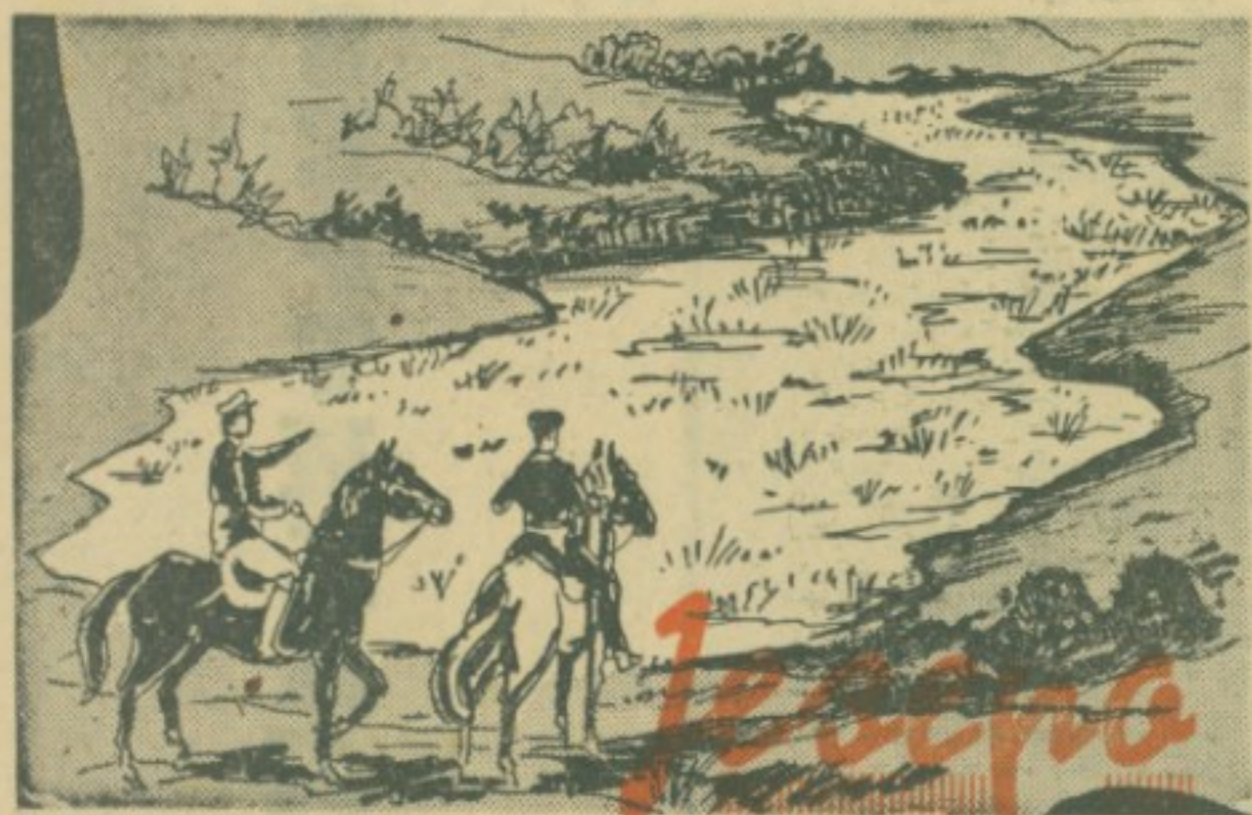
АЛИ, СВЕТ СЕ ТОГА БРЗО ЗАСИТИО...

АВИОН СЕ ПОЧЕО УПОТРЕБЉАВАТИ У ПРАКТИЧНЕ Сврхе... ЗА ЗАПРАШИВАЊЕ ПОЉА...

ЗА ВАЗДУШНУ РЕКЛАМУ...

ТРОШИТЕ САПУН

НАСТАВИТЕ СЕ

Касније сам сазнао да се ово растлије — тестерица или водени алој како га неки називају — у време цветања диже на површину воде. Тада се цветови и неки листови откидају од корења и испливају на површину. То се догађа због тога што се у листовима и стабљикама накупи много угљене киселине и растлије постаје много лакше од воде. На сунцу, пак, тестерица постаје све тежа због скроба који се у биљци ствара. Кад се период цвета-

Коме се од нас није могло догодити да при уласку у разред спази карикатуру не ког од професора и да прсне у ведар ђачки смех! У случају матуранта Вилхелма Конрада Рендгена несрећа је хтела да баш у том тренутку наиђе професор чија се карикатура, нацртана кредом, кочоперила на црном лименом заклоњу испред пећи. Јаросно је јурнуо на Рендгена и захтевао да му каже име „уметника“.

ЗБОГ ЧЕГА НИЈЕ МАТУРИРАО..

Рендген је ћутао. Ништа на свету не би га приморало да изда школског друга који је на савести имао злосрећну карикатуру. А како се овај сам није јавио, на оптуженичку клупу био је изведен Рендген. Школска правила била су тада веома строга: удаљен је из школе и испит зрелости могао је да полаже тек касније, у некој другој гимназији, и то на заузимање једног свог професора који му је био наклоњен. Међутим, испит зрелости није ни у њој положио: пао је „због недовољног знања страних језика“.

Пошто је већ у то време уживао велики углед међу професорима и научницима један од њих, Генер, позвао га је у

штао зраке који су названи његовим именом. Кад су студенти вирцбургског универзитета у част Рендгена у његовог проналаска приредили бакљаду, он им је с балкона своје куће одржао кратак говор у коме је пожелио да и њима једног дана њихови студенти приреде сличну бакљаду, рекао да ће бити срећан ако му се укаже прилика да свакоме од њих за

У

околнини Москве, недалеко од железничке станице Удомља, налази се Дуго Језеро. Као што му и име каже, Језеро је прилично дуго и заузима површину од око сто хектара. У његовој мирној води огледају се околни брежуљци и шумарци.

— Маја месеца прошле године премеравали смо језеро и околину — прича геометар Константин Флуг. — У јуну сам се упознао с једним пилотом привредне авијације који је у рејону Дугог Језера вршио запрашивање.

— Баш би ме занимало да видим како Дуго Језеро изгледа из ваздуха, — рекао сам му у разговору. — Причајте ми. Ви сте га сигурно видели.

— Дуго Језеро? Нема таквог језера. Тамо је била само нека баруштина обрасла травом.

— Како да га нема? Па ја сам се пре месец дана купао у њему!

Али, пилот је упорно остајао при свом тврђењу. Не премишљајући много, о-

— ЧАРОБЊАК

седлали смо коње и кренули према језеру. Њега заиста није било: угледали смо само некако растлије слично алојама. У ваздуху, ношене ветром, летеле су беле мирисне латице његових многобројних цветова.

— Како је језеро могло тако брзо да нестане? — лупао сам главу.

Сунце је зашло. Запалили смо ватру и легли крај ње да преспавамо ноћ. А ујутру...

— Шта је ово? Какво је то чудо? — готово љутито узвикнуо је пилот.

Пред нама се простирало чисто, блиставо водено огледало. Кроз бистри, прозрачни слој воде видело се дно покривено зеленим биљем.

ија и земање плода заврши, количине скроба су већ толико велике да њихова тежина поново одвлачи биљке на дно.

Међутим, рођење тестерице не завршава се тиме. До јесени се количина угљене киселине у листовима и стабљикама поново повећава и они опет излазе на површину. Од старих жбунова откидају се тада млади изданци које угљена киселина подиже на светлост сунца. Касније, накупивши довољно скроба, они се враћају на дно да тамо презиме.

Тестерица се често среће на европским језерима, али је нигде нема толико као на Дугом Језеру, које због ње два пута годишње — „нестаје“.

ОТКРИВЕНО 110 ПИСАМА НАПОЛЕОНОВОГ СИНА ОРЛИЋА

Два минхенска антиквара, Георг Карл и Карл Хартунг, од пре извесног времена распродају 8.000 писама из тајне архиве Наполеонове жене Марије Лујзе. Једно од ових писама, које је Марија Лујза упутила свом сину Орлићу и које никада до њега није стигло, продато је у Лондону за 750 фунти. Још занимљивија су Орлићева писма мајци. Из њих се кроз савим нову светлост сагледава његова прерана и трагична смрт. Као што је познато, дечаково васпитање и нега били су поверени мајци, али се уствари о њему бринуо аустријски канцелар Метерних који га је ограднио од целог света и држао га у некој врсти кућног притвора. Из Орлићеве исповести се види да је он лечен од болести јетре коју није ни имао, а нису му давани никакви лекови против тешке туберкулозе плућа од које је најзад и умро. Да ли је у питању нехат или намерно уморство и да ли над Орлићевом смрћу лебди кобна Метернихова сенка? Савесна и пажљива анализа писама Наполеоновог сина треба да да одговор на ово питање. Из писама се јасно види да је дечак узалуд позивао мајку да му дође у помоћ; она или није хтела или због Метерниха није могла да му се нађе при руци.

Најозбиљнији кандидат за куповину ових 110 писама је кубански милијардер М. Лобо, који располаже великом колекцијом Наполеонових писама. Писмо Наполеона Лују XVIII од 6 септембра 1800 године Лобо је платио пет милиона француских франака, а оригиналан текст његове друге абдикације милион и по франака.

ТОМАХАВК

ОСВЕТА ДЕВОЈКЕ ПОГЛАВИЦЕ

ТАКО СЕ НЕ ПОСТУПА С ПРИЈАТЕЉИМА И ПРАТИОЦИМА КЕРКЕ ВАШЕГ ПОГЛАВИЦЕ!

ДОВРАГА! ТОМАХАВК ПОГЛЕДАЈ!

ВЕЧЕРЊА ЗВЕЗДА У ОДЕЦИ ПОГЛАВИЦЕ! АЛИ... ТО ЈЕ НЕМОГУЋНО!

ОБОЈИЦУ ВЕЖИТЕ! А КАД СТИГНЕМО У ЛО-ГОР ТОМАХАВК ЋЕ ИСКУСИТИ ОСВЕТУ ПОГЛАВИЦЕ ВЕЧЕРЊЕ ЗВЕЗДЕ!

ВЕЧЕРЊА ЗВЕЗДА ПОГЛАВИЦА? ОСВЕТА? ШТА ТО ЗНАЦИ, ТОМАХАВК?

НЕ ЗНАМ! АЛИ, БЕЛИ ОБЛАК ЋЕ, КАД ДОЗНА ЗА ОВО НАУЧИТИ ДЕВОЈКУ ПАМЕТНИ!

НЕ, ТОМАХАВК, ЈЕР ЈЕ МОЈ ОТАЦ ОТИШАО У ВЕЛИКА ЛОВИШТА... А ЈА САМ СЕ ЗАКЛЕЛА ДА КУ И ТЕБЕ ТАМО ПОСЛАТИ!

ШТА? ВЕЧЕРЊА ЗВЕЗДА НАЗ ЈЕ ДОМАМИЛА ДА БИ НАС УБИЛА!

ЈАКО МИ ЈЕ ШТО ЈЕ БЕЛИ ОБЛАК УМРО! АЛИ, ЗАШТО МЕНЕ КРИВИШ ЗА ЊЕГОВУ СМРТ?

ЈЕР МУ ЈЕ ТВОЈ ЛАЖЉИВИ ЈЕЗИК РЕКАО ДА СУ НАМ БЕДОЛИКИ ПРИЈАТЕЉИ И ДА ИМ СЕ МОЖЕ ВЕРОВАТИ!

ОН ЈЕ ВЕРОВАО ТОМЕ... АЛИ ТО НИ ОТИШАО ЈЕ У ЛОВ НА ВАШУ ТЕРИТОРИЈУ... И ТАМО СУ ГА БЕДОЛИКИ УБИЛИ!

ИСПРАВАН ЧОВЕК! ТО ЈЕ ДЕЛО НЕКОГ ИЗРОДА ИЛИ ОДМЕТНИКА!

ИПАК ТО ЈЕ ДЕЛО БЕДОЛИКИХ ВАРЛИЦА! НАШ ПОГЛАВИЦА ЈЕ ПАО ОД ОВЕ ОЛОВНЕ КУГЛЕ!

ЈУТО СЕМЕ ПО-ВОРИ ИСТИНУ! ЈА САМ ВИДЕЛА КАД ЈЕ ВАТРА ИЗ ГРОМА БЕДОЛИКИХ УБИЛА МОГОЦА!

МЕЂУ БЕДОЛИКИМА, КАО И МЕЂУ ИНДИЈАНЦИМА ИМА ДОБРИХ И ЗЛИХ! ПУСТИ МЕ ДА ПРОНАЂЕМ ЗЛОЧИНЦЕ КОЈИ СУ ТИ УБИЛИ ОЦА!

НЕ, ТИ ЋЕШ ПЛАТИТИ ЗА ЊЕГОВУ СМРТ! А ЗАТИМ ЋЕ МОЈЕ ПЛЕМЕ ИСКОПАТИ РАТНУ СЕКИРУ... ПРОТИВ СВИХ БЕДОЛИКИХ!

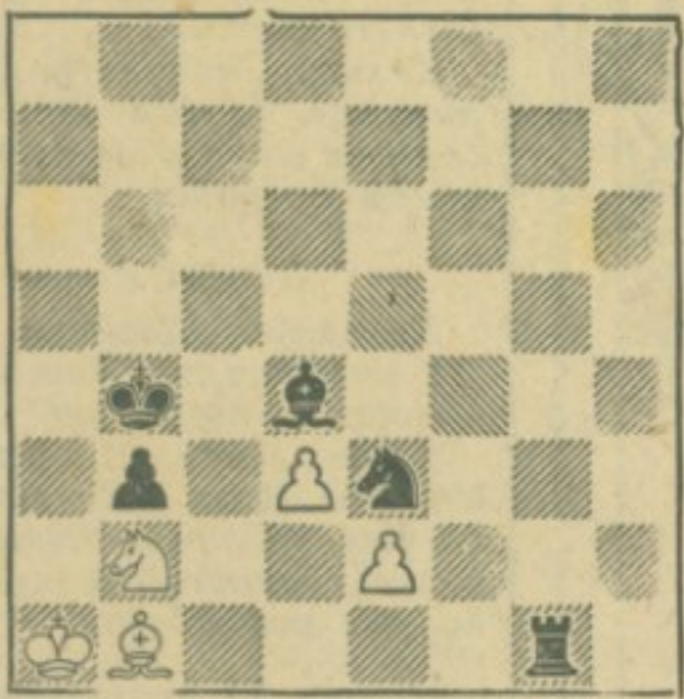
НАСТАВИТЕ СЕ

Учимо шах XIX

У шаху постоје извесна правила која играчи морају да поштују. Тако, на пример, по правилу „такнуто-макнуто“ играч мора да игра оном својом фигуром коју је дотакнуо. Кад испусти фигуру, она мора да остане на пољу на које је спуштена. Одирани потез, могућан по правилима игре, не може се вратити. Ако играч хоће да боље намести неку од својих фигура, дужан је да претходно упозори свог партнера француским изразом *’adoubé* — ж’адуб (*adoubé* значи наместити, покрити). Такнута противничка фигура мора се узети.

Напад на противничку даму објављују неки играчи изразом „шех“. Шаховска правила не предвиђају такво упозорење.

Шта је маска у шаху? Погледајмо ову слику:

Ако је сада црни на потезу, он ће свог скакача ставити на поље c2, и тиме дати белом шах. Бели не може да склони свог краља на поље a2 због црног пешака, а црног скакача не може да однесе својим ловцем, јер би у том случају открио краља по линији на којој га напада црни топ. Бели краљ је у овом случају био под маском коју чини црни топ, а пошто је нападнут и нема куда — он је изгубљен.

Вратимо опет црног скакача на поље e3 и запитајмо се шта би у овој позицији било да је бели на потезу. Његов краљ није нападнут, али он није у могућности да одигра ниједан потез којим не би довео свог краља у мат. Скакача не може да подигне због црног ловца, а свог ловца не сме да креће због црног топа. Пешацима не може напред, а ни самим краљем због црног пешака. То је пат, дакле, реми, нерешена партија.

О нерешеним партијама доста смо научили, а још не рекосмо да до тога долази најчешће на тај начин што се играчи споразумеју и склопе реми. У току игре, кад је исход партије нејасан, један играч понуди другог реми-и, ако овај то прими, партија се завршава нерешено. Ако играч не прихвати понуђени реми, партија, разуме се, мора да се настави.

ТЕШКА ВОДА У ПИВУ

Шведски научници Карлбом, Скедербран и Нилсен открили су да се у води у коју су потопили пивски јечам повећава садржина тешке воде, пошто јечам много теже апсорбује молекуле тешке него молекуле обичне воде. Они су овим опитима успели да постигну концентрацију тешке воде у размери 1:1000, што омогућује да се за три четвртине умањи количина воде коју треба подврћи електролизи да би се добила чиста тешка вода.

ПЕНА ПРОТИВ ПОЖАРА У РУДНИЦИМА

У Британији је недавно испитан нов начин гашења пожара у угљенокопима. Овај метод је сасвим једноставан и састоји се у убацивању пене помоћу ватрогасних справа у запаљено окно. Познато је, наиме, да се пламен гаси ако у ваздуху има мање од 15% кисеоника. Пена која је приликом ових опита употребљавана садржавала је до 10,5% кисеоника. Да би се обезбедило што веће притоцање пене, која се добија од сапуна за прање, искористи се струјање ваздуха које производи вентилација у шахту. Сада се врше пробае с различитим хемским једињењима, која треба да омогуће ефикасније обрзавање пене и њено целисходније деловање.

ПОЛЕМИКА О ШТЕТНОСТИ ВЕШТАЧКОГ ВУРБИВА

У последње време, у часописима западних земаља писано је у више махова о штетности вештачких ђубрива. Такви гласови потстакли су двојицу Француза: Мејера, директора централне станице за генетику и унапређење биља, и Емена, директора лабораторије за испитивање земљишта, да устану против ових неоснованих твђења. У студији, коју су заједно потписали, потврђују да вештачка ђубрива добијена из хемских материја знатно повећавају плодност земљишта, а с друге стране не смањују хранљиву вредност добијених производа. Напротив, хранљива вредност пољопривредних производа повећава се кад год су у питању терени који оскудевају у хранљивим састојцима.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

КАКО ЗАДРЖАТИ СТУДЕНТЕ НА КОЛЕЦИМА?

Отприлике једна четвртина студената у Америци напусти колеџ већ у току прве године. Готово исто толико њих испише се у току следеће три године студија. Нарочито забрињава чињеница што је једна петина ових студената који напусти колеџ, припадала најбољим ђацима у средњој школи. Према томе, само око половине уписаних заврши студије. Задржати студенте на колеџу у Америци је готово већи проблем неголи довести их на студије. Шеф америчког одељења за просвету каже: „То је заиста потресна статистика о губљењу талената“

НАЈВЕЋИ СИНТЕТИЧКИ КРИСТАЛ СОЛИ

У Француској је начињен синтетички кристал соли тежак 20 килограма. Верује се да је он засад највећи у Европи, а можда и на свету. Поступак да се дође до оваквог кристала састоји се у томе што се замочи кристал-клица у истопљену со држану на нешто вишој температури од њене тачке топљења. Кристал који се образује око клице извлачи се врло споро увис, не лепи се за зидове суда. На крају, кристал одвојен од клице ставља се у пећ где се држи више дана на температури нижој од његове тачке топљења. Овај процес се завршава лаганим хлађењем. Цена једног оваквог кристала износи око 300.000 франака.

НОВ АНТИБИОТИК: МОРСКА ВОДА

Недавно се у месту Перо-Гиреку на обали Бретање, састала једна група француских биолога, хемичара и физичара да би „на самом извору“ испитала могућност вађења морске воде са дубине од преко 7500 метара, која би се затим продавала у затвореним боцама као и друга минерална вода. Том приликом је професор Ле-

рој са Медицинског факултета у Рену изјавио да морску воду, поред осталог, сачињава и права плазма беланчевине која садржи антибиотичка својства, до данас једва испитана, али, изгледа, веома значајна. Научници су били упознати с рефератима лекара-присталица лечења морском водом, према којима, ако је црпена са дубине од 7500 метара, може с великим успехом да лечи многе болести код људи.

Лабораторије у Рену и Нанту већ су усавршиле поступак за отстрањивање соли из морске воде као и начин да она добије пријатан укус слатке воде.

На дубини од 7500 метара морска вода је потпуно чиста. Она је ту богата хлором, калцијумом и магнезијумом, а садржи и знатне количине планктона и алги. Осим тога, вода с те дубине може се неограничено дуго држати у затвореним боцама.

Занимљиво је напоменути да је већ више стотина особа оболевих од разних болести јетре, ексема или костобоље успешно лечено оваквом водом.

НЕСРЕЂЕ НА СТЕПЕНИШТУ

По једној статистици, у Немачкој погине услед пада на степеништу, за време радног времена, просечно 40 особа сваке године, а око 300.000 задобије лакше или теже повреде. Несређе се догађају највише зато што степениште није правилно начињено и због непотребног задржавања на њему. Стручњаци сматрају да би један степеник требало да буде висок 14—20 а широк 25—35 сантиметара. Ову меру требало би задржати за сваки степеник, а не да се њихова ширина и висина смањују уколико се иде у висину.

ПРВИ АТОМСКИ ЗИДНИ САТ

У Швајцарској је конструисан један мали зидни сат који ради на атомски погон. При његовој изради употребљен је метал прометеум који не постоји у природи, за пуњење једног кондензатора. Електрично одбијање које настаје посредством овог кондензатора покреће точак једног микромотора. То је први мотор који ради непосредно помоћу нуклеарне енергије, а његова јачина не прелази један милионити део коњске снаге

ПОМОЋ МАЛИМ АВИОНИМА

Догађа се да пилоти у малим авионима, где се налазе само најужнији инструменти, изгубе оријентацију када их задесе атмосферске непогоде. Тада обично долази до скретања са курса летења па чак и ударања о земљу. Да би се пилоти обезбедили од оваквих неприлика, у Аеронаутичкој школи у Ланглеј Филду усавршен је један апарат који ће им помагати у одржавању курса у свим приликама — он ће управљати летењем на одређеној висини и у одређеном правцу.

ХОРМОН ЗА РАСТЕЊЕ — ИЗ КИТА

Доктор Ли са Универзитета у Калифорнији тврди да би се хормон за растење из хипофизе кита могао употребити у медицини. Кад би то било тачно, снабдевање овим хормоном било би олакшано, јер га китова хипофиза, која је 500 пута већа од његове, садржи у великој количини. Досад се у ову сврху могла употребити само хипофиза мајмуна, јер се ова жлезда код осталих животиња по свом саставу јако разликује од његове.

... реч фрижидер, уобичајени назив за апарате за расхлађивање, постала је од латинске речи „фригус“ — мраз.

... срце кита може — што зависи од његове величине — да буде тешко 600 до 800 килограма, то јест онолико колико је тежак један коњ.

... назив за салату, који је сличан у свим европским језицима, дошао је од латинске

имају на леђима комад украшене тканине. Прво сведочанство о правом седлу налази се на такозваном Теодосијевом стубу у Цариграду, који вероватно потиче из трећег века.

речи „саларе“ која значи посути сољу.

... у старој Грчкој било је три врсте професионалних учитеља. Једни су учи-

... прве ролше појавиле су се у Холандији у 18 веку.

... прва дугмад појавила су се у Европи тек у 12 веку, али је требало да прође више од сто година да би ушла у општу употребу.

Водоравно: 1) иницијали аутора „Дон Кихота“; 2) део руке; 3) калупи за ливење гвожђа; 4) назив падних германског народа из II века; 5) назив лука на Средоземном Мору; 6) страни мушко име; 7) један зачин; 8) морска риба; 9) јачина, снага; 10) криви суд; 11) предујам; 20) немачки филозоф (1724—1804); 21) лична заменица; 22) водена биљка; 24) љут корен; 25) јужно воће; 26) врста грубог сука; 27) једно воће; 30) временски период; 31) нота.

Усправно: 1) индустријска биљка; 2) смучарски реквијит; 3) шиптарска свадбена игра; 4) место у Војводини; 5) плод тропских области; 6) стари назив за Љубљану; 7) плин; 8) грчко слово; 11) град у Грчкој; 15) место у Црној Гори; 16) грчки ситан новац; 18) један метал; 19) прота једноћелична животиња; 20) град у Француској; 22) друга; 24) женско име; 28) фудбалски термин; 29) и један и други.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РАСТЕГЉИВИ ДЕЧАК

Једна занимљива вештина, којом ћете изненадити чак и одрасле, то је „дечак од туме“, који може да се расте-

тине да буде двапут дужи него што је! А то се врло лако изводи. Пре свега, набавите два јед-

нака сандука, без поклопаца, али морају бити толико велики да се у њих може увући по један дејак. Отворене стране окрену се горе, а сандуци се саставе један уз други. У леви сандук уђе први дејак, полетушке легне на дно, а ноге избаци преко ивице сандука. Други дејак клеки у десни сандук, а главу затвори назад, на ивицу сандука. На десни сандук прикуца се једна даска, широка око тридесет сантиметара а дугачка толико да од главе десног дејака пређе преко десног и левог сандука све до ногу левог дејачка, али се у леви сандук не сме заклицати. Сад се по тој дасци стави увијено ћебе или узани прозорски јастуци, али тако да овузму целу дужину даске и да изгледају као труп оне главе и ових ногу. Под главу десног дејачка подметне се обично јастуче.

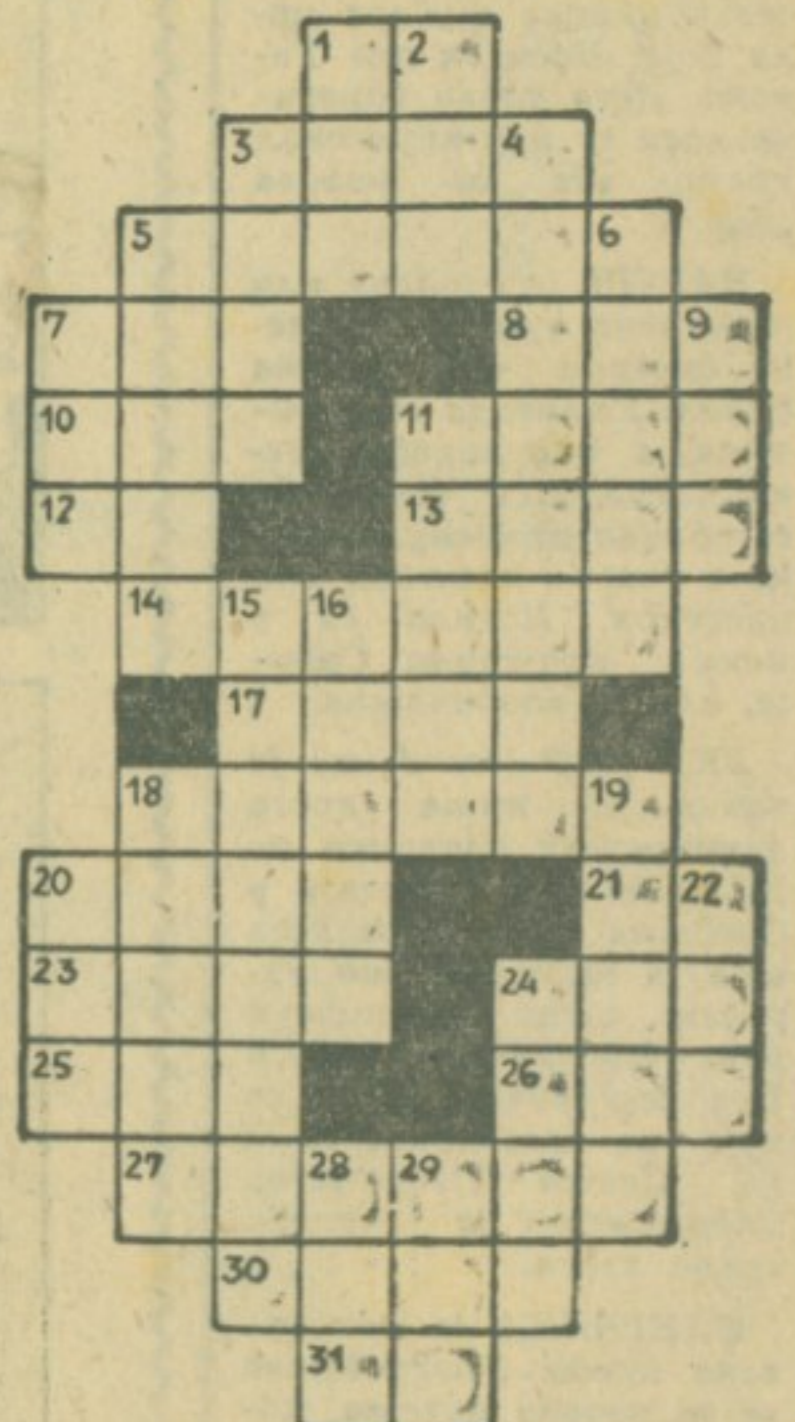
Сад се „труп“ покрије великим кречетским чаршавом, тако да закљони и предње стране оба сандука. Чаршав се код главе и ногу прикуца, да се не би смакао, а у средини се набере и онда изгледа као да лежи опружен онај десни дејак. Ово све припреми се равније, да нико не види, па се сад тек позове „лублика“ да види „чудо невиђено“ — дејачка од туме! Онда се десни сандук повуче мало, па све више и више, а пошто се њиме помиче и она даска, и шири набрани чаршав, то изгледа као да се дејак доиста растеже. А кад се развуче колико допушта прикључани чаршав, изгледаће невероватно да се тело може толико издужити, па макар било и од туме.

Десни сандук се чак приљуби уз леви, час се опет развуче, а за то време десни дејак прави разне примасе, док леви миче стопалама час брже час спорије, што допринио да овај трик још боље успе.

ЛАВИРИНТ

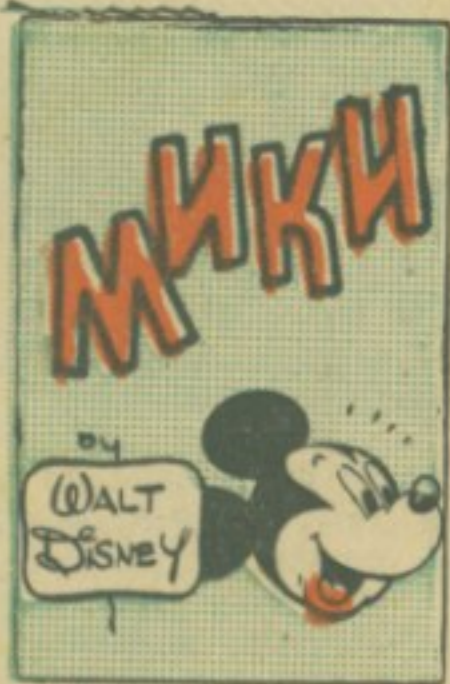
Помозите овој двојци малих веслача да стигну до града!

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) тако; 8) кутина; 7) полет; 8) По; 10) Ерол; 11) ким; 12) тен; 13) коте; 14) Им; 15) Молер; 16) иперит; 18) Олиб; 19) епитиф; 21) Блато; 22) У6; 24) лира; 25) иза; 26) еја; 27) Илјир; 28) да; 29) арија; 30) Рузија; 32) „Рота“.

Усправно: 1) Тулон; 2) апел; 3) кит; 4) он; 5) „Корени“; 6) епитет; 7) Пет; 9) Омер; 11) колџа; 13) Корнго; 15) Мелита; 17) попара; 19) Елијар; 20) Фузија; 21) Блед; 23) бара; 25) Илија; 27) Ирн; 29) амо; 31) Ур.

ЗНА ОН ШТА КАЖЕ

Шиља се жали Хорацију:
— Имам врло јаке арматичне болове. Требало би да одем код лекара.
— Хтео си ваљда да кажеш реуматичне, — поправља га Хорације.
— Не, не, лако сам казано.
Јутрос ме је сукетка ударила по глави бочицом од мириса.

НЕСПОРАЗУМ

Пата: Хеј, келнер, у мојој шољи с црном кафеом плива једна мува!
Шта то значи?
Келнер: Извините, молим вас, ја сам овде да служим госте а не да проричем будућност!

ПОПУСТ

Хорације: Докторе, ви сте погрешили! Извадили сте ми здрав зуб!
Зубни лекар: Не узбуђујте се. Доћи ћете сутра да вам извадим кварни, а овај данашњи рачунају вам утопа цене!

ШИЉА ЗА ВОЛАНОМ

— Шта то значи, Шиљо? Сад кад си најзад добио возачку дозволу не виђам те више за воланом!
— Знаш како је, Мики... Толико сам се дуго борио да добијем ту дозволу да сад не бих хтео да је тако брзо изгубим!

ПИТАЊА и одговори

Шта је циклотрон?
Шта је барета, шта баретина, а шта бареш?
Какав је то новац еки дор?
Шта је сангвина?

ОДГОВОРИ:

ЦИКЛОТРОН је апарат за добијање веома брзих струја лаких атомских језгара или неутрона. Овај апарат пронашао је амерички научник Лауренс.

БАРЕТА је назив за малу, плитку црвену чољану капицу са црним о-бодом, који је оплетен црним ибришмом. Носи се у Лици и Далмацији.

БАРЕТИНА је састрижена плитка шубара црне боје. Носи се око Тимона. Иста таква баретина носи се и у пиротском крају, где се назива „барле“.

ВАРЕШ је свилена или тадифена трака, искићена бисером или везена сржом. Уплитала се у вицица, а иде спреда преко потиљка. У бареш би се обично приденула трака с драгим камењем или прстеном. Носила се у неким крајевима Србије, али је изобичајена.

ЕКИ ДОР (еси д ес) је назив за више врста француских златника који су били у оптицају у Средњем веку, због тога што је на њима био израђен штит (француска реч: еси значи штит). Еки дор почео је да се кује за владавине Луја IX Светог (1266—1270). Садржавао је четири грама злата.

САНГВИНА је жрковена креда. Употребљавала се за израду цртежа, који су по њој названи сангвинама. Највећи мајстори за израду оваквих цртежа били су француски сликари 18 века Ваго и Фрагонар.

ХАЈДУК СТАНКО

ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

